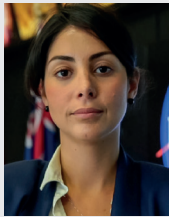
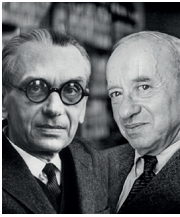
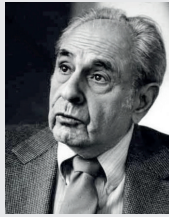

SCIENCA LERNEJA KALENDARO

2026

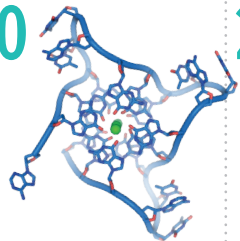
LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
29	30	31	1 1943 Naskiĝas Montserrat Soliva Torrentó. Ŝi estis fakulo pri kompoŝto kaj pri la uzado de organikaj forĵetaĵoj cele al naturkonservado, protektado de la grundo kaj kreskigo de la terkultura produktiveco.	2 1938 Naskiĝas la informadikisto, inventisto kaj aktivulo Lynn Conway. Ŝia novigema laboro ĉe la dezajno de komputila aparataro havis revolucionan efikon ĉe la tuta informadika industrio.	3 1972 Forpasas la genetikisto Elisabeth Schiemann. Ŝiaj verkoj pri la evoluaj rilatoj de gravaj cerealoj kiaj tritiko kaj hordeo havas grandan influon en la nuntempa vegetaja biologio.	4 1981 Naskiĝas la aerspaca inĝeniero Diana Trujillo Pomerantz. Ŝi laboras en JPL (Laboratorio pri Ŝpruca Antaŭenpelo), kie ŝi gvidas la teamon respondecan pri la robota brako de la esplorveturilo Perseverance.
5 1984 Richard Stallman komencas la disvolvon de la mastrumsistemo GNU. Tiu ĉi programisto kaj aktivulo estas konsiderata la formala fondinto de la movado pri libera softvaro.	6 1948 Naskiĝas la kuracisto María Castellano Arroyo. Fakulino pri jura kaj kriminala medicino, kaj pri labora medicino, ŝi iĝis la unua universitata katedra profesorino en medicina fakultato en Hispanio (en Zaragozo).	7 1972 Naskiĝas la inĝeniero Bisi Ezerioha. Li komencis sian karieron en la farmacia industrio kaj poste transiris al la aŭtomobila sektoro. Li konstruis kelkajn el la plej potencaj motoroj de Honda	8 1907 La natursciencisto Odón de Buen priskribas du novajn tipojn de izopodoj (krustacoj) kaj du gobiojn (fiŝoj) en la Balearaj Insuloj.	9 1932 Naskiĝas la historiisto kaj dramaturgo Djibril Tamsir Niane. Li transskribis kaj studis la epopeon de Sundiata, epikan poemon mandingan. Li estis unu el la editoroj de la Ĝenerala Afrika Historio de UNESKO.	10 1909 Naskiĝas la bioĥemiisto Filomena Nitti. Ŝi esploris aktivajn substancojn pri la nerva sistemo, kunmalkovris la rolon de histamino ĉe alergiaj reakcioj kaj disvolvis la unuan antihistaminaĵon.	11 2001 Forpasas la epidemiologo kaj virusologo Dorothy Millicent Hortsmann. Ŝia esplorado pri propagado de polioviruso en la sanga cirkulado estis esenca por disvolvi vakcinon kontraŭ poliomjelito.
12 1799 Naskiĝas la botanikisto kaj scienca ilustristo Priscilla Susan Falkner Bury. Ŝi publikigis unu el la plej belaj verkoj pri lilioj de la 19-a jarcento.	13 1930 Naskiĝas astronomo Waltraut Seitter. En Münster, ŝi organizis la Munsteran Ruĝenŝoviĝ-Projekton (MRSP) kaj la Munsteran Ruĝĉielan Mapadon, katalogon de galaksioj en la suda hemisfero.	14 2026 Tutmonda Tago pri Logiko. Ĝi reliefigas la gravecon de logiko ĉe la disvolvado de kono, kaj omaĝas la logikistojn Kurt Gödel (kiu forpasis en tiu dato en 1978) kaj Alfred Tarski (naskiĝinta en tiu tago en 1901).	15 1985 Naskiĝas Aitor Villafranca Velasco, gajninto de la Nacia Esplorpremio de Hispanio en 2024. Li esploras pri integra optiko kaj estas unu el la fondintoj de PRISMA, asocio kiu laboras favore al la rajtoj pri GLAT-uloj en scienco.	16 1932 Naskiĝas la fizikisto Phyllis Bold. Ŝia laboro pri vibraj frekvencoj de helikopteroj helpis demonstri tion, ke la kurbo por vibrado-provo de helikopteroj uzita en 1970 estis neadekvata.	17 2005 Forpasas la sciencisto Albert Schatz. Li estis kunmalkovranto de streptomicino, antibiotiko izolita el la bakterio <i>Streptomyces griseus</i>.	18 2024 Lesley Lokko estas la unua afrikdevena arkitekto kiu ricevas la Oran Medalon de la Reĝa Instituto de Britaj Arkitektoj. Ĝi agnoskas ŝian kontribuon al justeco kaj demokratiigo de arkitekturo.

19

2023 La teoria kemiisto kaj Nobel-premiito **Roald Hoffmann** vizitas la sciencan muzeon MUDIC en suda Murcio. Elstaras ankaŭ lia poezia faceto, esploranta la limojn de scienco kaj la belecon de beletrio kaj molekuloj.

20

2013 Esploristoj el la Universitato de Kembriĝo publikigas artikolon kiu konfirmas la ekziston de **DNA kun kvarobla helico en homaj ĉeloj**.

21

1894 Naskiĝas la geologo **Edelmira Inés Mórtoia**. Ŝi esploris en la mineralogia fako kaj havis longan karieron kiel docenton. Inter ŝiaj publikaĵoj elstaras la libro *Nocioj pri Mineralogio*.

22

1476 La humanisto, leksikografo kaj gramatikisto **Antonio de Nebrija** ekposteniĝas ĉe la primara katedro de gramatiko de la Universitato de Salamanko.

23

1916 Naskiĝas la fizikisto **Elizabeth Riddle Graves**. Ŝi estis pioniro pri neŭtrona fiziko kaj pri la detekto kaj mezurado de rapidaj neŭtronoj.

24

2020 Forpasas la fizikisto **Li Fanghua**. Ŝi dediĉis sin precipe al difrakta fiziko, al altresolucia elektronika mikroskopio kaj al kristalografia esplorado.

25

1957 Forpasas la bakteriologo **Kiyoshi Shiga**. Li malkovris la bakterion *Shigella*, la kaŭzanton de ŝigelozo, speco de disenterio kiu transmisiĝas per feka-buŝa vojo.

26

1839 Naskiĝas la kemiisto **Rachel Lloyd**. Ŝia laboro por determini la koncentriĝon de sakarozo ĉe la sukera beto helpis la disvolvon de komerca sukera industrio en Nordameriko.

27

2021 Forpasas nutroteknologiisto **Nunuk Nuraini**. En 1982 ŝi kreis la sekan gustigaĵon de *mi goreng* (indonezia manĝaĵo) por la varmarko Indomie. Temas pri unu el la plej famaj en la mondo gustigaĵoj por tujnudecoj.

28

1915 Naskiĝas la paleontologo **Andreina Celeste Marina Bocchino**. Ŝi estas konata pro ŝia laboro pri paleontologio de vertebruloj.

29

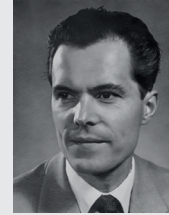
2018 Estas aprobita la **Statuto de la Afrika Spaca Agentejo (AFSA)**. Ĝia sidejo troviĝas en Kairo (Egiptio), kaj ĝi celas antaŭenigi kaj kunordigi la disvolvado de spacaj aktivaĵoj en Afriko.

30

1899 Naskiĝas la virusologo kuracisto **Max Theiler**. En 1951 li ricevis la Nobel-premion pri Fiziologio kaj Medicino pro sia pionira laboro en la disvolvado de vakcino kontraŭ la flava febro.

31

1929 Naskiĝas la fizikisto **Rudolf Ludwig Mössbauer**. Li ricevis la Nobel-premion pri Fiziko pro sia esplorado de la apero de resonanco en la sorbado de gamma radiado, efiko kiu portas lian nomon.

1

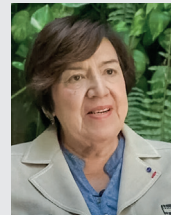
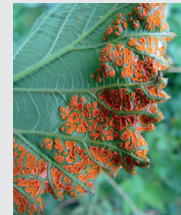
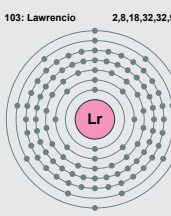
Tutmonda tago pri Malatentataj Tropikaj Malsanoj

La Tutmonda Tago pri Malatentataj Tropikaj Malsanoj (ETD) estas memor-festata ĉiun 30-an de januaro, ekde sia oficiala agnosko fare de la Monda Organizo pri Sano (MOS) en 2021. Ĝia celo estas videbligi aron da pli ol 20 infektaj malsanoj kaŭzataj de parazitaj, bakteriaj, fungaj, virusaj kaj toksinaj, kiuj misproportie afektas la plej malriĉajn regionojn de la mondo. Laŭtakse, pli ol 1500 milionoj da homoj bezonas prizorgon fronte al tiuj malsanoj, kiuj koncentriĝas en tropikaj kaj subtropikaj regionoj de Sub-Sahara Afriko, suda Azio, Latin-Ameriko

kaj areoj de Oceanio, kie aliro al bazaj sanitariaj servoj, trinkebla akvo kaj salubrigado restas nesufiĉa. Tiu ĉi tutmonda tago celas konsciigi pri la suferado okazigita, reliefigi la urĝon de investado kaj antaŭenigi kolektivan agadon por progresi ĉe ĝia kontrolo, forigado aŭ elradikigado.

<https://www.who.int/es/campaigns/world-ntd-day>

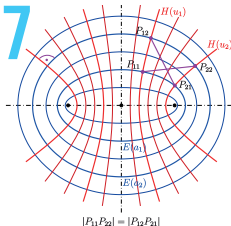
LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
26	27	28	29	30	31	1
						 2005 La Afrika Reto de Kampara Epidemiologio (AFENET) estas lanĉita. Ĝia celo estis plifortigi epidemiologiajn trejnadprogramojn en Afriko.
2	3	4	5	6	7	8
 1878 Naskiĝas la ornitologo Leonora Jeffrey Rintoul. Ŝi laboris dum jardekoj kune kun Evelyn Vida Baxter, studente, interalie, la moviĝojn de birdoj sur la insulo May.	 1906 Naskiĝas biokemiisto Ilona Banga. Ŝi kunmalkovris aktomiozinon kaj la unuan elastazon. Ŝi ankaŭ karakterizis kiel aktino kaj miozino interagas por produkti muskolan kuntiriĝon.	 2000 La Monda Tago Kontraŭ Kancero estas establita. Je ĉi tiu dato, organizaĵoj kaj individuoj tra la mondo kuniĝas por levi konscion pri kancero kaj igi ĝin prioritato de publika sano.	 1958 La Nacia Konsilio por Scienca kaj Teknika Esploro (CONICET) estas kreita en Argentino. Ĝia unua prezidanto estis Bernardo Houssay, Nobel-premiito pri Fiziologio kaj Medicino.	 1888 Williamina Fleming malkovras la Ĉevalkapan Nebulozon. En 1881 ŝi aliĝis kiel provizora asistanto al la Observatorio de Harvard College, kie ŝi poste faris multajn malkovrojn.	 1940 Naskiĝas la virusologo Nubia Muñoz Calero. Ŝi laboris pri identigo de la homa papiloma viruso kiel la kaŭzo de uterkola kancero, ŝlosila paŝo en la disvolvigo de la vakcino kontraŭ ĉi tiu malsano.	 1984 Mortas mikologo Gillian Fiona Laundon, konata pro sia studo de rustfungoj, plantpatogenaj fungoj, kaj pro kreado de nova sistemo por sporterminologio.
9	10	11	12	13	14	15
 1900 Arkeologo Ann Axtell Morris naskiĝas. Ŝi estis grava kunlaboranto en la tasko dokumenti kaj rekonstrui la Templon de la Militistoj ĉe la arkeologia loko de Chichen Itza en Jukatano.	 1944 Mortas astronomo Eugène Michel Antoniadi. Li estis eminenta observanto kaj fervora kritikanto de la hipotezo pri la marsaj kanaloj.	 2016 La unua Internacia Tago de Virinoj kaj Knabinoj en Scienco estas celebrata. Ĉi tiu tago celas rekonii la decidan rolon de virinoj kaj knabinoj en scienso kaj teknologio.	 1959 Pianisto George Antheil mortas. Li estis la kun-inventinto, kune kun inĝeniero kaj aktorino Hedy Lamarr, de teknologio konsiderata antaŭanto de sendrataj konektoj kiel vifio.	 1967 Publikigas la malkovro en Madrido de du perditaj kodeksoj de Leonardo da Vinci, enhavantaj dezajnojn de maŝinoj, fortikaĵoj kaj traktatojn pri mekaniko, kun grandega historia valoro.	 1961 Oni sintezas laŭrencion (elemento kun atomnumero 103) ĉe la Nacia Laboratorio Lawrence Berkeley. En 1992, la IUPAC agnoskis la Centran Esplorinstituton en Dubna kiel kunmalkovrinton de ĉi tiu elemento.	 2015 Fizikisto Nashwa Eassa ricevas la Premion de la Fondaĵo Elsevier por Junaj Sciencistinoj el Evoluantaj Landoj pro sia esplorado pri reduktado de filmamasigo en altrapidaj duonkonduktantoj.

16

1929 Arkeologo **Anna-Liisa Hirviluoto** naskiĝas. Ŝi specialiĝis pri la ferepoko en Finnlando, kaj elstaras ŝia laboro ĉe la kuŝejo Ristimäki en Turkio kaj la vikinga tombejo ĉe Yläne.

17

1765 Naskiĝas la matematikisto kaj astronomo **James Ivory**. Li establis la teoremon de Ivory pri kunfokusaj konikaj sekcoj.

18

901 Mortas la astronomo, matematikisto, muzikologo kaj tradukisto **Thabit ibn Qurra**. Li fondis lernejon de tradukistoj el la greka al la araba, ŝlosilan por la disvastigo de tekstoj de Arkimedo, Eŭklido kaj Ptolemeo.

19

1907 Naskiĝas **Paul Neergaard**, agronomo, mikologo kaj esperantisto. Li estas konsiderata la patro de sempatologio, termino, kiun li kreis kun la skota sciencisto Mary Noble en la 1940-aj jaroj.

20

1893 Naskiĝas la psikologo kaj advokato **Sarah Elizabeth Marston**. Oni atribuas al ŝi kaj ŝia edzo, William Marston, la disvolvigo de la mezurado de sistola sangopremo por provi detekti mensogadon.

21

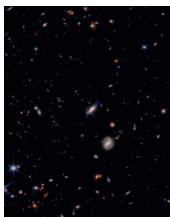
1993 La dana sismologo **Inge Lehmann** mortas. Ŝi malkovris la nekontinuaĵon, kiu portas ŝian nomon, pruvante la ekziston de solida interna kerno de la Tero.

22

1943 Fizikisto **Lorella Margaret Jones** naskiĝas. Ŝia esplorado fokusiĝis al alt-energia fiziko, precipe la forto kiu ligas nukleajn partiklojn al kvarkoj.

23

2005 La radioastronomia grupo ĉe la Universitato de Kardifo anoncis la malkovron de **galaksio konsistanta preskaŭ tute el malluma materio**. Ĝia plej frapa trajto estas, ke ĝi ŝajnas enhavi neniujn stelojn.

24

1304 Naskiĝas la esploranto **Ibn Batuta**. Li famiĝis pro sia verko *La Rihla de Ibn Batuta*, kie li dokumentis siajn vojaĝojn tra pli ol 100 000 km kaj kiu estas fonto de scio pri la periodo.

25

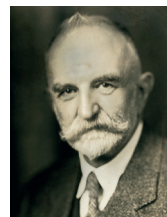
2018 La **Afrika Spac-Agentejo (AFSA)** estas fondita. Bazita en Egiptio, ĝia tasko estas impusi kunlaboron inter la spacaj politikoj de la membroŝtatoj de la Afrika Unio.

26

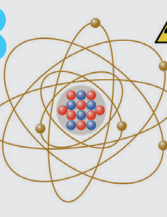
2006 Inaŭguro de la **Svalbarda Tutmonda Semdeponejo**. Ĉi tiu subtera deponejo stokas semojn de miloj da plantoj tra la mondo.

27

1863 Naskiĝas la sociologo kaj filozofo **George Herbert Mead**. Li estas konsiderata unu el la pioniroj de pragmatismo kaj grava influanto sur la disvolvigo de funkciismaj teorioj.

28

1940 Fizik-kemiistoj **Martin Kamen** kaj **Sam Ruben** malkovras la izotopon **karbono-14**. Ĝi estas radioaktiva kaj estas ofte uzata por determini la aĝon de organikaj materialoj.

1

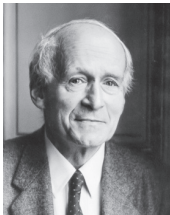
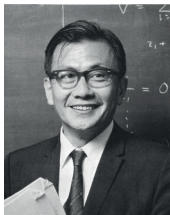
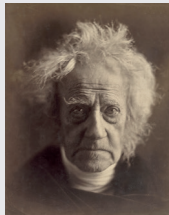
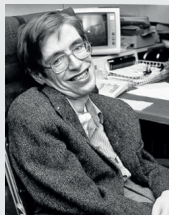
STEM Talent Girl

STEM Talent Girl, iniciato de la hispana Fondaĵo ASTI, celas inspiri kaj instigi infaninojn kaj knabinojn esplori kaj disvolvi alvokiĝon pri Scienco, Teknologio, Inĝenierio kaj Matematiko (STIM, angle STEM). Ekde ĝia lanĉo en 2016, ĝi atingis pli ol 7000 partoprenantojn en la tuta Hispanio, ofertante senpagan edukadon adaptitan al diversaj edukaj niveloj, de duagrada instruado ĝis universitato. La programo kombinas praktikajn atelierojn, mentorajn agadojn kun profesiuloj de ĉiu sektoro, vizitojn al entreprenoj kaj spertojn de reala laboro, impulsante aktivan lernadon kaj profesion orientiĝon. Aldone, ĝi kalkulas

kun la kunlaborado de pli ol 500 fakulinoj kaj teknologiaj kompanioj, kontribuante al reduktado de la genro-distanco ĉe STIM-aj karieroj, kaj favorante la ŝancegalecon. Pere de tiuj agadoj, *STEM Talent Girls* celas enpovigi junulinojn por ke ili iĝu estontaj sciencaj kaj teknologiaj gvidantoj.

<https://astifoundation.com/stem-talent-girl/>

LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
23	24	25	26	27	28	1
						 2011 Lanĉo de la Afrika Societo por Klinikaj Laboratoriaj Sciencoj (ASLM). Ĝia celo estas plibonigi la aliron al altkvalita laboratoria medicino kaj diagnozaj servoj en Afriko.
2	3	4	5	6	7	8
 1840 Kuracisto kaj astronomo Heinrich Olbers mortas. Li prezentis la paradokson de Olbers: en statika kaj senfina universo, la nokta ĉielo devus esti tute hela, sen mallumaj regionoj.	 1919 Biologo Anita Hoffmann Mendizábal naskiĝas. Ŝi estis pioniro en la studo de araneoidoj kaj akaroj en Meksiko kaj kunmetis kolekton de pli ol 100 000 akaraj specimenoj.	 2021 Sciencisto Duni Sawadogo ricevas la premion Harambee. Specialiĝinte pri hematologio, ŝi estas konata pro batalado kontraŭ komerco de falsaj medikamentoj, kiuj damaĝas ĉefe virinojn kaj infanojn.	 1915 Naskiĝas la matematikisto Laurent Schwartz. Li estis unu el la grandaj francaj matematikistoj de la 20-a jarcento kaj la unua, kiu ricevis la Medalon Fields (pro sia laboro pri teorio de distribucioj).	 1915 Naskiĝas la matematikisto Kunihiko Kodaira, gajninto de la Medalo Fields. Li estas konata pro siaj kontribuoj al algebra geometrio kaj la teorio de kompleksa sternajo.	 1792 La matematikisto kaj astronomo John Herschel naskiĝas. Li faris progresojn ankaŭ en la fako fotografio, kiel ekzemple la invento de cianotipo, unukolora fotografia procezo en prusa bluo.	 1913 Naskiĝas la botanikisto Luz María Villarreal de Puga. Ŝi malkovris la plurjarajn maizvariaĵojn <i>Zea perennis</i> en Ciudad Guzmán kaj <i>Zea diploperennis</i> en la montaro Manantlán.
9	10	11	12	13	14	15
 1910 Bakteriologo Nancy Atkinson naskiĝas. Ŝi specialiĝis pri la studo de la bakterio <i>Salmonella</i>. Ŝi ankaŭ laboris pri la disvolvo de antibiotikoj kaj vakcinoj kaj la izolado de la poliomjelito-viruso.	 1912 Naskiĝas la geografo, arkeologo kaj historiisto Josefina Oliva Teixell. Ŝi verkis plurajn librojn pri historio kaj geografio kaj ankaŭ tradukis verkojn de la antropologo Laurette Sejourne en la hispanan.	 1936 D-ro Harald zur Hausen naskiĝas. Li ricevis Nobel-premion pro malkovro, ke la homa papiloma viruso estas la ĉefa kaŭzo de uterola kancero.	 1940 Naskiĝas biologo Aida González de Infante. Ŝi fariĝis specialisto pri limnologio, kaj faris elstarajn studojn pri planktono en la kontinentaj akvoj de la amerika kontinento.	 1855 Naskiĝas la amatora astronomo Percival Lowell. Li dediĉis jarojn al observado de Marso. Li ankaŭ dediĉis siajn klopodojn al serĉado de Planedo X, la hipoteza planedo preter Neptuno.	 2018 Forpasas teoria fizikisto, kosmologo kaj scienca komunikisto Stephen Hawking. Li estis plej konata pro sia esplorado pri nigraj truoj.	 1874 Naskiĝas la meteorologo Wasaburo Oishi. Li estas konata pro la malkovro de alt-altitudaj ĵetfluo. Celante atingi internacian publikon, li publikigis siajn raportojn en Esperanto.

16

1890 Naskiĝas **Lelio Olchese Zeno**, kuracisto. Fakulo pri traŭmatologio, li estas konata, interalie, pro la disvolvado de metodoj por trakti kubutajn frakturen en infanoj.

17

1993 Biofizikisto **Alexandre Quintanilha** estas agnoskita kiel Granda Oficiro de la Militista Ordeno de Sankta Jakobo de la Glavo. Post akiro de sia doktoreco pri solidstata fiziko, li redirektis sian karieron al biologio.

18

1922 Astronomo **Karl Wilhelm Reinmuth** malkovras la asteroidon Aralia (973). Ĝi estas nomita laŭ la planto aralia, indiĝena en Azio kaj Ameriko.

19

1893 Naskiĝas arkeologo **Gertrud Dorka**. Dum la 1950-aj jaroj, ŝi direktis elfosadojn en Berlino, urbo ankoraŭ en procezo de konstruo post la Dua Mondmilito.

20

2026 Monda Tago de Buŝdenta Sano. La Internacia Dentista Federacio adoptis ĉi tiun tagon por levi konscion pri la efiko de buŝaj malsanoj sur ĝenerala sano kaj bonfarto.

21

1920 Naskiĝas la kristalografisto kaj sciencistoriisto **Gabrielle Donnay**. Fakulo pri strukturo kaj kemio de kristaloj, ŝi dediĉis parton de sia kariero al kompilado de esploroj pri kristalografio.

22

2018 Pediatro kaj epidemiologo **Heather Zar** estas agnoskita per la premio L'Oréal-UNESCO pro sia esplorado pri infana sano, precipe pri spiraj malsanoj kiel astmo kaj pulminflamo.

23

1899 Naskiĝas entomologo **Amelia Tonon**. Ŝi analizis la evoluon kaj fiziologion de viteloj, pritraktis embriajn anomaliojn, kaj studis la fenomenon albinismon.

24

1920 Naskiĝas la geolog-inĝeniero **Josefa Cuevas Aguilar**. Ŝi dediĉis sian profesian karieron al mikropaleontologio, precipe ĉe la Meksika Nafto-Instituto.

25

1924 Naskiĝas komputikisto **Charlotte Davis Mooers**. Ŝi estis kuninventinto de aparato por selekti trukartojn uzatajn por informserĉado uzante zatkodadon.

26

2002 Doktoro **Odile Schweisguth** mortas. Ŝi estas konsiderata la fondinto de pediatria kancerologio en Eŭropo. Ŝi kreis la unuan porinfanan kancersekcion ĉe la Instituto Gustave Roussy.

27

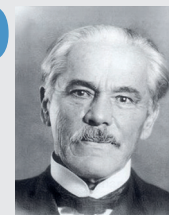
2006 Sciencfikcia verkisto **Stanislaw Lem** mortas. Liaj libroj esploras la lokon de la homaro en la universo kaj ĝiajn limojn, inkluzive de la defio de komunikado kun aliaj estaĵoj.

28

1901 Naskiĝas la paleobotanikisto **Suzanne Ledercq**. Ŝi estas konata ĉefe pro sia studo de plantoj el la devonia periodo.

29

1869 Naskiĝas la antropologo **Aleš Hrdlička**. Inter alie, li formulis la teorion, laŭ kiu homoj alvenis en Amerikon el Azio transirante la Beringan Markolon.

30

1976 Naskiĝas la teoria fizikisto **Alexandra Olaya Castro**. Ŝi estas konata pro sia laboro pri biomolekula kvantuma fiziko kaj pro sia esplorado pri kvantumaj efikoj en fotosintezo.

31

2026 Monda Tago de Lipida Hipotrofio. Ĝi celas levi konscion pri la publikesana problemaro prezentita de lipidaj hipotrofioj, grupo de malsanoj kiuj implicas perdon de graso histo.

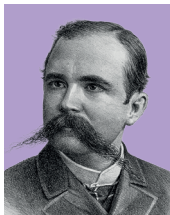
Kolekto kaj prelegaro “Kion ni scias pri?”

La kolekto “Kion ni scias pri?”, estigita de la Supera Konsilio de Sciencaj Esploroj de Hispanio (CSIC) kaj la eldonejo Catarata ekde 2009, proponas mallongajn kaj alireblajn librojn proksimigantajn la plej nuntempan sciencon konon al ĝenerala publiko. Verkitaj de fakuloj, ĝia pli ol centoj da volumoj pritraktas tre diversajn temojn, de fiziko, biomedicino kaj natura medio ĝis sociaj kaj teknologiaj temoj, celante disvastigi per maniero preciza kaj klara.

Por plifortigi tiun iniciaton, en 2016 naskiĝis ligita prelega serio, kiu transprenas la enhavon de la libroj al disvastigaj prelegoj malfermaj al publiko. Tiuj ĉi paroladoj, organizataj kunlabore kun delegitejoj de CSIC, muzeoj kaj municipaj institucioj, estas okazigataj en diversaj hispanaj urboj, kontribuante malcentrigi sciencon kulturon kaj vigligi rektan dialogon inter esploristoj kaj civitanaro.

<https://www.csic.es/es/cultura-cientifica/libros-de-divulgacion/coleccion-que-sabemos-de>

LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
30 1954 Naskiĝas la filozofo Eulalia Pérez Sedeño . Ŝia esplorado fokusiĝis al studoj pri scienco, teknologio kaj genro.	31 2022 La Linnea Londona Societo premias profesoron Sebsebe Demissew (ĉe Adis-Abeba Universitato) pro lia laboro pri etiopia flaŭro kaj la konservado de tradicia scio.	1 1937 Naskiĝas antropologo Teresa del Valle . Ŝi enfokusigis sian esploron al feminisma kritiko en antropologio, etnografio de memoro, kaj kvalitaj metodologioj.	2 1935 Fizikisto Robert Watson-Watt akiras patenton por la radarsistemo. Lia esplorado igis radaron esenca instrumento en la Dua Mondmilito.	3 1841 Entomologo kaj scienca ilustristo Emily L. Morton naskiĝas. Ŝi priskribis la vivciklojn de lepidopteroj, akirante, bredante kaj ilustrante la diversajn vivstadiojn de ĉi tiuj insektoj.	4 1908 Mikologo Catherine Ross Duncan naskiĝas. Ŝi studis diversajn aspektojn de lignovoraj fungoj, kiel ekzemple sunlumon kaj ĝian efikon sur ĉelan spiradon, la efikon de konserviloj kaj humidecon.	5 1929 Fizikisto Ivar Giaever naskiĝas. Li demonstris kiel okazas la fenomeno de superkonduktivito kaj ricevis la Nobel-premion pro sia laboro en solidstata fiziko.
6 1954 Naskiĝas la filozofo Eulalia Pérez Sedeño . Ŝia esplorado fokusiĝis al studoj pri scienco, teknologio kaj genro.	7 2022 La Linnea Londona Societo premias profesoron Sebsebe Demissew (ĉe Adis-Abeba Universitato) pro lia laboro pri etiopia flaŭro kaj la konservado de tradicia scio.	8 1896 Konkologiisto Joyce Allan naskiĝas. En 1950 ŝi publikigis <i>Australian Shells</i> (Aŭstraliaj Konkoj), la unuan libron kiu priskribis grandan parton de aŭstraliaj moluskoj.	9 1921 Biokemiisto Marion Webster naskiĝas. Ŝi izolis la Vi-antigenon de tifo kaj determinis ĝian strukturon.	10 1899 Forpasis la botanikisto, natursciencisto kaj inĝeniero Mariano de la Bárcena y Ramos . Li estis multfaceta homo, kiu interalie priskribis novajn plantspeciojn kaj nomis du fosiliajn speciojn.	11 1904 Naskiĝas la biokemiisto kaj neŭrosciencisto Elizabeth Roboz-Einstein . Ŝi rafinis kaj karakterizis la bazan proteinojn de mjelino kaj studis ĝian rilaton al malsanoj kiel multobla sklerozo.	12 1925 Naskiĝas la botanikisto Aino Marjatta Henssen . Ŝi faris gravajn progresojn en la taksonomia scio pri cianolikenoj (simbiozaj asocioj de fungoj kaj cianobakterioj).
13 1931 Klinika psikologo Martha E. Bernal naskiĝas. Ŝia klinika laboro ĉefe fokusiĝis al la taksado kaj traktado de infanoj kun kondukataj problemoj.	14 1896 Naskiĝas la astronomo Priscilla Fairfield Bok . Ŝia libro <i>La Lakta Vojo</i> (1941) estis unu el la plej sukcesaj ĝeneralinteresaj astronomiaj tekstoj iam verkitaj.	15 1765 La erudiciulo Mikhail Lomonosov mortas. Interalie, li formulis la leĝon de konservo de materio, elstaris en la geografia studo de glaĉeroj kaj fondis la unuan rusan universitaton.	16 1820 Naskiĝas la matematikisto kaj astronomo Victor Alexandre Puiseux . Li enkondukis novajn metodojn por algebraj funkcioj (ekzemple, la serioj kaj la teoremo de Puiseux) kaj kontribuis al ĉiela mekaniko.	17 2014 La kosmoteleskopo Kepler de NASA konfirmas la malkovron de la unua planedo samgranda kiel la Tero en la loĝebla zono de alia stelo. Ĝi nomiĝas Kepler-186f .	18 2013 Sciencisto Azwinndini Muronga ricevas la Premion por Eminentia Internacia Gvidado de la Universitato de Minesoto. Lia esplorado fokusiĝas al relativisma fluidodinamiko.	19 2023 La Biomedicina Esplorinstituto de la Universitato Stellenbosch , la plej granda biosekureca laboratorio de Afriko, estas inaŭgurita. Oni tie esploras la genetikan kaj molekulan bazon de tuberkulozo kaj aids.

20

1865 Naskiĝas la biokemiisto **Mary Louise Foster**. Ŝi fondis la Laboratorion Foster ĉe la Reziĝejo por Fraŭlinoj (Madrido) por instrui kemiajn teknikaĵojn kaj mildigi la mankon de praktika sperto ĉe la universitato.

21

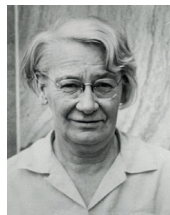
1914 Profesoro kaj primatologo **Satsue Mito** naskiĝas. En 1954 ŝi malkovris la originon kaj disvastiĝon de lavado de batatoj fare de simioj.

22

1904 Naskiĝas la teoria fizikisto **Robert Oppenheimer**. Li faris rimarkindajn progresojn en la kampo de fiziko, sed lia nomo estas nedisigeble ligita al la disvolvo de la unuaj nukleaj armiloj.

23

1907 Geologo kaj pri-korala fakulo **Dorothy Hill** mortas. Ŝi estis la unua profesorino ĉe aŭstralia universitato, kaj ankaŭ la unua virino kiu prezidis la Aŭstralian Akademion de Sciencoj.

24

1911 Naskiĝas **Irene Sängerbredt**, fizikisto kaj aerspaca inĝeniero. Dum sia kariero, ŝi konsiladis civilajn kaj armeajn organizaĵojn, esplorinstitutojn kaj universitatojn pri kosmorilataj aferoj.

25

1903 Naskiĝas la matematikisto **Andrej Kolmogorov**. Li verkis *La Fundamentojn de Probabloteorio* kaj influis probabloteorian, aro-teorian kaj nombroteorian.

26

1920 Memlerninta matematikisto **Srinivasa Aiyangār Rāmānujan** mortas. Lia konjekto pri la taŭ-funkcio malfermis novajn esplorojn.

27

2005 La unua flugo de la **Airbus A380** okazas en Tuluzo. Ĝi estas konsiderata la plej granda pasaĝera aviadilo de la mondo ĝis nun, estante 73 metrojn longa kaj 24 metrojn alta.

28

1907 Naskiĝas mikrobiologo **Ramona Vaamonde**. En septembro 1975, ŝi rapide detektis la komencon de ĥolera epidemio en Santiago-de-Kompostelo, tiel evitante epidemion.

29

1909 La entomologo kaj fakulo pri muskoj **Elizabeth Gault Fisher** naskiĝas. Dum sia kariero, ŝi amasigis kolekton de pli ol 3 500 specimenoj de muskoj kaj hepatmuskoj.

30

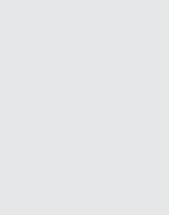

1921 Naskiĝas dietisto kaj nutrajteknologo **Mary Klicka**. Ŝi dezajnis pretajn manĝoporciojn por la armeo, kun sistemo kiu varmigas la manĝaĵojn sen flamo, pere de ekzoterma reakcio.

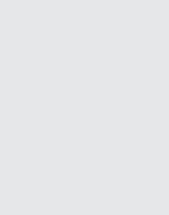
1

2

3

Programo Scienca far Virinoj

IMxM FUNDACIÓN MUJERES POR ÁFRICA

“*Scienca far Virinoj*” estas iniciato de la Fondaĵo Virinoj por Afriko por apogi afrikajn sciencistinojn kiel gvidantojn en la kreado de scio kaj navigado. Tiu ĉi programo proponas restadojn por esploro en hispaniaj prestiĝaj centroj cele helpi tiujn sciencistinojn alfronti defiojn tiajn, kiaj manko de resursoj kaj malegala aliro al infrastrukturo de esplorado. En la kazo de la virinoj, tiuj defioj estas pligravigitaj pro sociaj atendoj, malalta videbleco kaj genraj antaŭjuĝoj. “*Scienca far Virinoj*” daŭre helpas superi tiajn barilojn kaj, ĝisnune, ĝi estas

subteninta 171 sciencistinojn el 38 landoj, instigante avangardan esploron pri matematiko, sano, klimata ŝanĝo kaj agrokulturo. Pere de la elstarigo de la afrikaj esploristinoj, la programo ankaŭ fortigas diversan kaj viglan sciencan komunumon kiu iĝas motoro por ŝanĝo kaj daŭripova disvolvo en la kontinento.

<https://mujeresporafrica.es/11th-edition-science-by-women/>

science by women

LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
27	28	29	30	1 1753 Estas publikigita <i>Species Plantarum</i> (Specioj de Plantoj) fare de Carl Linnaeus. Tiu ĉi verko estas konsiderata la deirpunkto pri vegetaĵa taksonomio, kiu ankoraŭ estas uzata nuntempe, laŭ la internacia kodo.	2 1903 Naskiĝas la fizikisto Gladys Isabel Harper. Ŝi esploris iks-radiojn kaj disvolvis teorion por analizi kunmetitan radiadon kaj krei unukolorajn faskojn, ŝlosilajn en moderna spektroskopio.	3 1945 Forpasas la natursciencisto kaj oceanografo Odón de Buen. Inter liaj multnombraj kontribuoj, plej elstara estas la kreado de la Hispana Instituto pri Oceanografio en 1914.
4 1884 Naskiĝas la ĥemiisto Agnes Fay Morgan. Ŝia laboro rilatigis la malkreskon de la ostodenseco al la plialtiĝo de aĝo, kaj interrilatis la sangan nivelon de kolesterolo kun la graso de la dieto.	5 2014 Forpasas la inĝeniero Sonny Jiménez de Tejada. Oni ŝin memoras pro ŝia kontribuo al la aliro de virinoj al la universitata edukado en Kolombio, kie ŝi iĝis la unua virino kiu diplomigis pri konstrua kaj mina inĝenierio.	6 1912 Naskiĝas Elizabeth Joan Stokes. Ŝi disvolvis normigitan metodon por testi sentivecon je antibiotikoj, la t.n. metodo de Stokes, kiu estis la norma testo ĝis la 1980-a jardeko.	7 1854 Naskiĝas la matematikisto Giuseppe Veronese. Li malkovris la "surfacon de Veronese", ŝlosilan ideon en la geometrio kiu esploras la formojn en spacoj de pliaj dimensioj.	8 2023 Forpasas la entomologo Yiau-Min Huang. Elstaras ŝiaj esploroj pri la kuloj implikitaj ĉe la transmisio de dengo, ĉikungunjo, zikao kaj flava febro.	9 1930 Naskiĝas la virusologo Albert Kapikian. Li identigis la viruson de Norwalk (specon de noroviruso) kaj disvolvis la unuan vakcinon kontraŭ rotaviruso. Ambaŭ virusoj estigas gastroenteritojn.	10 28 a.n.e. Astronomoj de la dinastio Han en Ĉinio dokumentas sunan makulon, unu el la unuaj skribitaj registroj pri tiu astronomia fenomeno.
11 1933 Naskiĝas Anna Marguerite McCann. Ŝi estis pioniro en la subakva arkeologia fako ekde la 1960-aj jaroj. Ŝi komencis subakviĝi kun Jacques Cousteau, esplorante antikvajn romiajn vrakojn, proksime de Marsejlo.	12 1950 Naskiĝas la filologo Ana María Cano González. Rimarkindaj estas ŝiaj studoj pri la astura lingvo el la valo de Somiedo. Ŝi prezidis la Akademion de la Astura Lingvo dum 16 jaroj.	13 2016 Estas lanĉita la sondilo MarumaSat I, kadre de la eduka projekto NOSA (Galegia Lerneja Spaca Agentejoj). La sondilo ascendis ĝis 25 000 metroj kaj poste eblis ĝin sukcese rehavi.	14 1988 Naskiĝas la geologo kaj NASA-astronaŭto Jessica Watkins. En 2022 ŝi iĝis la unua nigra virino kompletiganta longdaŭran mision ĉe la Internacia Spaca Stacio.	15 1991 Forpasas la historiisto Amadou Hampâté Bâ. Li faris etnologiajn esplorojn kaj kompilis afrikajn tradiciojn. Estas daŭre memorata lia frazo "<i>Kiam oldulo mortas, biblioteko brulas</i>".	16 1888 La inventisto kaj elektra inĝeniero Nikola Tesla prezentas sian sistemon por generi kaj transmisii alternan kurenton, bazo por la grand-skala elektrizado.	17 1912 Naskiĝas la inventisto Mary Kenner. Ŝi estas konata pro la disvolvo de higiena rimeno alĝustigebla kun akvoretista poŝo por kompresoj, kiu celis malhelpi ke menstrua sango makulu vestaĵojn.

18

2026 Internacia Tago de Muzeoj. Ĝi estas taŭga tago por memorigi tion, ke sciencaj muzeoj ludas fundamentan rolon por ke scienco alvenu al la tuta socio.

19

1966 Oni aljuĝas la Premion pri Teknika Esplorado “Juan de la Cierva” al **Piedad de la Cierva Viudes**, pro ŝia laboro pri fabrikado de fajrimunaj brikoj per rizo-ŝetoj.

20

1570 La kartografo **Abraham Ortelius** publikigas *Theatrum Orbis Terrarum* (Teatro de la Landoj de la Mondo), la unuan modernan atlason kiu kunigis koherajn mapojn de la mondo, establane la komenciĝon de scienca kartografio.

21

1904 Naskiĝas la paleobotanikisto **Emily Dix**, fakulo pri fosiliaj plantoj el Karbonio. Ŝiaj esploroj en Sud-Kimrio helpis kompreni la formadon de karbo kaj la vegetaĵan historion de la Tero.

22

2026 Oni festas la **Internacian Tagon de Biologia Diverseco**, kiu memorigas la gravecon protekti la diversecon en la Tera vivo kaj la ekosistemojn kiuj ĝin subtenas.

23

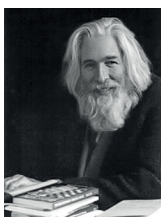
2001 Forpasas la sciencisto **Oluibe Bassir**. Liaj ĉefaj esploroj fokusiĝis pri nutrado kaj nutraĵaj toksinoj. Li pledis por scienco kiel ilo por paco kaj disvolviĝo.

24

1870 Naskiĝas la botanikisto **Ynes Mexia**. Ŝi rikoltis pli ol 145 000 plantojn en Ameriko. Ŝia laboro kondukis al la malkovrado de centoj da novaj specioj kaj al la vastigis la tutmondan botanikan scion.

25

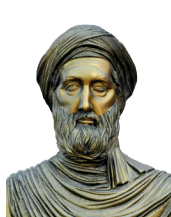
1919 Naskiĝas la matematikisto kaj logikisto **Raymon Smullyan**. Li estas fama pro siaj divenaĵoj, filozofio kaj magio, kombinate amuzon kaj raciecon per libroj kiuj inspiris generaciojn.

26

1799 Naskiĝas la natursciencisto **Felipe Poey Aloy**. Li pristudis la fiŝojn de Kubo dum 50 jaroj. Lia verko *Ictiología Cubana* (Kuba fiŝo-scienco) estas esenca por zoologio kaj estis integre publikigita en 2000.

27

1332 Naskiĝas la historiisto, sociologo, geografo kaj filozofo **Ibn Haldun**. Oni lin konsideras la patron de sociologio, kaj lia verko *Al-Muqaddimah* (Prologo al sciaro) esploris kiamanere funkcias socioj, ekonomio kaj politiko.

28

1927 Naskiĝas la kemiisto **Xu Xiaobai**. Ŝi esploris fluoreskajn materialojn kaj ĥemiajn kompleksojn, kontribuante al progreso ĉe fluoreskaj lampoj kaj al la esplorado de aromaj hidrokarbonoj.

29

1970 Forpasas la ekologo kaj limnologo **Kathleen E. Carpenter**. Ŝi elstaris pro siaj esploroj de la efikoj de mineja poluo sur akvajn organismojn. En 1928 ŝi publikigis la unuan britan libron pri limnologio.

30

1963 Naskiĝas Helen **Patricia Sharman**, kemiisto kaj kosmonaŭto. En 1991 ŝi iĝis la unua brito kiu vojaĝis en la spacon, kaj la unua virino kiu vizitis la kosmostacion Mir.

31

1887 Naskiĝas la fungosciencisto **Ethel Mary Doidge**. Danke al ŝiaj konoj pri bakterioj kaj fungoj, ŝi sukcese solvis gravajn problemojn por agrikulturo.

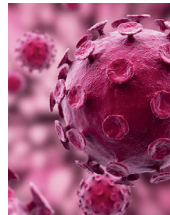
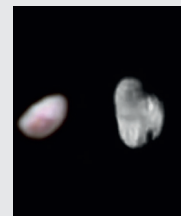

Internacia Tago de la Fascino pri Plantoj

La Internacia Tago de la Fascino pri Plantoj estos celebrata denove la 18-an de Majo de 2026 per centoj da aktivaĵoj organizataj ĉirkaŭ la mondo. Ĝi celas atingi tion, ke la plej ebla kvanto da homoj sciu pri la graveco de vegetaĵa scienco por hortikulturo kaj daŭrigebla produktado de nutraĵoj, kaj same por arbar-kulturo kaj la fabrikado de ne-nutraĵaj produktoj, kiel papero, lignaĵoj, ĥemiaĵoj, energiaj produktoj aŭ medicinaĵoj, inter aliaj. Impulsata de la Eŭropa Organizo pri la Planto-Scienco (EPSO, laŭ la

anglalingva siglo) ekde 2012, ĝi estas okazigata en pli ol 60 landoj de la tuta mondo. En Hispanio la Instituto pri Molekula kaj Ĉela Biologio de Plantoj (IBMCP) estas la kunordiganta centro je nacia nivelo.

<https://plantday18may.org/>

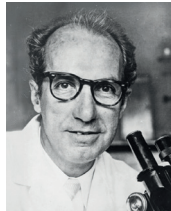
LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
1 1922 Naskiĝas la virusologo Laura Ayres. Ŝi kunordigis la unuan Nacian Serologian Enketon de Portugalio, cele determini la trafo-proporcion de malsanoj en la lando.	2 2014 Inĝenieroj de la Instituto KAIST (Suda Koreio) disvolvas roboton, inspiritan en la dinosaŭro velociraptoron, kapablan kuri je 46 km/h. Ili montris kiel la besta biomekaniko povas progresigi modernan robotikon.	3 1983 Naskiĝas la kemia inĝeniero María Escudero Escribano. Ŝi esploras novajn procezojn kaj materialojn por konvertado de renovigebla energio kaj produktado de verdaj brulaĵoj kaj daŭripovaj produktoj.	4 1783 La fratoj Montgolfier realigas en Annonay (Francio) la unuan publikan montron de sia aerostatika varmaera balono, stampante la starton de la aviada erao.	5 1981 La scienca komunumo konigas la unuajn kvin kazojn pri aids en Usono. Postaj esploroj malkovris multajn antaŭajn kazojn.	6 1910 Naskiĝas la historiisto Jaime Vicens Vives. Lia esplorado fokusiĝis al la Katalunio de la Malfrua Mezepoko; li estas konsiderata aŭtoritato en la fako pri ekonomia kaj socia historio.	7 2017 La arkeologoj Abdelouahed Ben-Ncer kaj Jean-Jacques Hublin prezentas la malkovron de la plej antikvaj fosilioj de <i>Homo sapiens</i> en Jebel Irhoud (Maroko).
8 1922 Naskiĝas Zoraida Luces, pioniro pri botaniko en Venezuelo. Fakulino pri la esploro de gramineoj, ŝi laboris en la Botanika Instituto de Venezuelo, institucio kiun ŝi ankaŭ poste prezidis.	9 1904 Naskiĝas William Joscelyn Arkell, fakulo pri fosilioj el la ĵurasia periodo. Lia libro de 1956 kunigis kaj analizis studojn pri tiu periodo, kaj fariĝis ŝlosila verko kiu organizis kaj unuigis la sciojn pri Ĵurasio.	10 1941 Naskiĝas la biokemiisto Norah Olembo. Ŝi estis pioniro de la afrika bioteknologio kaj fondis la Bioteknologian Truston Afriko, kun la celo progresigi la uzadon de novigaj agrokulturaj bioteknologiaj produktoj.	11 1907 Naskiĝas la pioniro pri kemio kaj farmacio Josefa González Aguado. Ŝi laboris pri la determinado de la kvantaj analizaj strioj de kelkaj metaloj. Ŝian karieron ĉesigis la Hispana Enlanda Milito.	12 1912 Naskiĝas la nuklea fizikisto Eva Crane. Ŝi ricevis abeluĵon kiel nupto-donaĉon kaj post tio dediĉis 60 jarojn de esplora kariero al studado de abeloj.	13 2016 La inĝeniero Arthur Zang gajnas la Premion Afriko pri Inĝenieria Novigado pro sia <i>Cardio-Pad</i>, medicina tabuleto kiu faras kaj sendas elektrokardiogramojn en nure 20 minutoj.	14 2000 Forpasas la nutradisto Elsie Widdowson. Ŝi esploris pri malnutrado kaj dum la Dua Mondmilito ŝi inspektis la aldonadon de vitaminoj al nutraro kaj la porciumadon en Britio.
15 1934 Naskiĝas la informadikisto Hu Qiheng. Ŝi impulsis la artefaritan intelekton kaj la rekonadon de ŝablonoj, kaj atingis tion, ke Ĉinio konektiĝu al interreto unufoje en 1994.	16 1915 Naskiĝas la esploristo pri nuklea medicino kaj biokemiisto Katherine Austin Lathrop. Ŝi estis ano de la Projekto Manhattan kaj pioniro en la esplorado de la efiko de radiado sur vivantajn estaĵojn.	17 1987 Mortas la lasta birdo de la specio <i>Ammospiza maritima nigrescens</i>, ankaŭ nomata malhela marborda pasero, stampante tiel ĝian definitivajn estingon.	18 1928 Amelia Earhart iĝas la unua virino kiu transiras la Atlantikon per aviadilo. Kvankam ĉi-foje ŝi ne povis piloti, ŝia prodaĵo iĝis simbolo pri aviado kaj genra egaleco.	19 1957 Naskiĝas la virusologo Susana López Charretón. Ŝi estas agnoskita pro siaj esploroj pri rotaviruso kaj pro sia diskoniga laboro en virusologiaj temoj.	20 2016 Ĉinio prezentas Sunway TaihuLight, la plej rapidan superkomputilon en la mondo siamomente, kun rendimento pli alta ol 125 petaflopoj.	21 2006 La Internacia Astronomia Unuiĝo donas la nomojn Nikso kaj Hidro al la satelitoj de la duopa sistemo konsistanta el Plutono kaj Karono.

22

1037 Forpasas la kuracisto, filozofo kaj astronomo **Ibn Sina (Aviceno)**, konata kiel la princo de la kuracistoj. Li priskribis multajn malsanojn kaj proponis kuracilojn bazitajn sur precizaj diagnozoj.

23

1973 Forpasas la kardiologo **Germán Somolinos**. Post la Hispana Enlanda Milito, li ekziliĝis al Meksiko. Tie li elstaris kiel historiisto per valoraj esploradoj pri la kuracista praktiko de la 16-a jarcento.

24

1921 Naskiĝas **Rosemary Lowe-McConnell**, agnoskita pro siaj studoj pri tropikaj fiŝoj danke al ekspedicioj en Afriko kaj Sudameriko. En 1977 ŝi ricevis la Medalon de la Linea Societo de Londono pro sia scienca kariero.

25

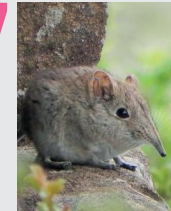
1903 **Marie Skłodowska-Curie** defendas sian doktoriĝan disertaĵon (titolitan *Esploroj pri la radioaktivaj substancoj*) en la pariza Fakultato de Sciencoj. Ŝi atingis la kvalifikon *cum laude*.

26

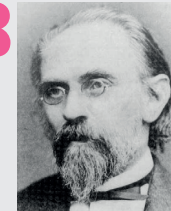
1976 Malfermiĝas al publiko la **turo CN de Toronto** (Kanado). Ĝi iĝis la plej alta memportanta strukturaĵo en la mondo, je 553 metroj.

27

2014 Oni priskribis novan specion de elefanta soriko: **Macruscelides micus**. Kun pezo de ĉirkaŭ 28 gramoj, oni konsideras ĝin la plej malgranda el la elefantaj sorikoj.

28

1825 Naskiĝas la kemiisto **Emile Erlenmeyer**. Li sintezis guanidinon kaj tirozinon kaj klarigis la strukturon de kunmetaĵoj kiaj laktono, sed li estas tutmonde konata pro la matraso kiu portas lian nomon.

29

2021 Forpasas la ornitologo kaj edukisto **Audrey Msimanga**. Ŝi esploris kiel instrui sciencojn ĉe surlokaj kuntekstoj diversaj kaj plurlingvaj, kaj ŝi gvidis lernejojn en Sudafriko.

30

2016 La organizo UN deklaras la **Internacian Tagon de Asteroidoj**. Brian May, gitaristo de Queen kaj astrofiziko, impulsis tiun daton cele atentigi pri la risko de elspacaj kolizioj.

1

2

3

4

5

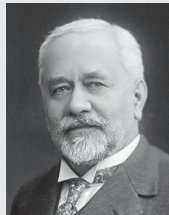
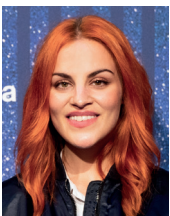
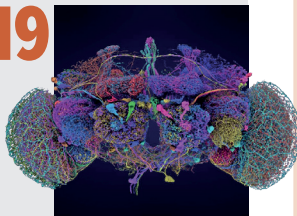
Triminuta Tezo (3MT)

“Three Minute Thesis” (Triminuta tezo, 3MT) estas internacia konkurso adresita al doktoriĝaj studentoj, kiu defias ilin klarigi la enhavon kaj gravecon de ilia esplorado en nur tri minutoj, uzante nur unu vid-subtenilon. Estigita en 2008 en la Universitato de Queensland en Aŭstralio, ĝi disvastiĝis al pli ol 900 universitatoj en pli ol 85 landoj. La ĉefa celo estas kreskigi lertecojn pri scienca komunikado, ebligante tion, ke akademia esploro estu komprenebla al ĝenerala spektantaro kaj plifortigante la dialogon inter scienco kaj socio. Ĉiu

partoprenanto devas kondensi siajn ideojn je maniero klara, konciza kaj alloga, evitante teknikajn vortojn. Aldone al lokaj konkursoj, la gajnintoj rajtas antaŭeniri al regionaj kaj internaciaj konkurso-ŝtupoj, plivastigante la videblecon de sia laboro kaj reprezentante siajn instituciojn kadre de tutmonda scienca disvastigado.

<https://threeminutethesis.uq.edu.au/>

LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
29	30	1 998 Forpasas la matematikisto kaj astronomo Abu'l-Wafa. Li enkondukis la tangentan funkcion, plibonigis metodojn por kalkuli trigonometriajn tabelojn kaj malkovris la sinusan formulon por sfera geometrio.	2 1914 Naskiĝas Mário Schenberg, konsiderata la plej grava teoria fizikisto de Brazilo. Liaj fundamentaj kontribuoj al la kompreno de steloj estas aparte konataj.	3 1886 Karl Benz oficiale patentigas la Benz Patent-Motorwagen, konsideratan la unuan aŭtomobilon melpelatan per internbrula motoro.	4 1956 Naskiĝas la matematikisto Carme Torras Genís. Fakulo pri artefarita intelekto kaj robotiko, ŝi kunligas sian esploradon pri helpa robotiko kun literatura verkado kaj teknologia etiko.	5 1906 Naskiĝas la petrologo Ljudmila Dolar Mantuani. Ŝi multe publikigis pri betona teknologio kaj pri faktoroj rilataj al la kvalito de ŝataĵoj.
6 The African Academy of Sciences 1985 Kreiĝas la Afrika Akademio de Sciencoj (AAS) en Najrobio (Kenjo), kiel tutafrika institucio dediĉita al la progresigo de scienco en Afriko.	7 1899 Naskiĝas la fiziologo kaj toksologo Anna Baetjer. Ŝi esploris la efikon de industria laboro sur la sanon de virinoj kaj proponis plibonigojn pri sekureco kaj laborhoraroj (pro hejmaj respondecoj).	8 2021 La kemiinĝeniero Noël N'Guessan gajnas la Afrikan Premion por Novigo en Inĝenierarto pro la sistemo Kubeko, destinita al la mastrumado de rikoltaj kromproduktoj kaj ilia transformado en kompoŝton kaj gason.	9 1926 Naskiĝas la medicinisto Mathilde Krim. Ŝi estis membro de la laborteamo kiu unuafoje evoluigis metodojn por antaŭnaska seksodeterminado.	10 1724 Naskiĝas la agronomo kaj sciencisto Eva Ekeblad. Ŝi malkovris kiel fari farunon kaj alkoholon el terpomoj, helpante kontraŭbatali malsaton. Ŝi estis la unua virino akceptita en la Sveda Akademio de Sciencoj.	11 1811 La sciencisto Amedeo Avogadro publikigas eseon pri la molekula enhavo de gasoj. Lia hipotezo kondukas al la leĝo de Avogadro, fundamenta por moderna kemio.	12 1863 Naskiĝas la medicinisto Albert Calmette. Li, kune kun la veterinaro Camille Guérin, malkovris malfortigitan formon de <i>Mycobacterium tuberculosis</i>, kiu estos uzata en la vakcino kontraŭ tuberkulozo.
13 2023 Sara García Alonso ricevas la Premion Ada Byron por la Teknologia Virino. Ĉi tiu esploristo pri molekula biologio estas ankaŭ membro de la astronauta rezervistaro de la Eŭropa Kosma Agentejo.	14 1960 Jane Goodall alvenas al la rezervejo Gombe Stream (Tanzanio) por komenci sian revolucion studon pri la konduto de liberaj ĉimpanzoj.	15 1793 Naskiĝas la botanikisto Almira Lincoln Phelps. Ŝiaj verkoj pri botaniko influis aliajn virinojn de la epoko kiuj dediĉis sin al tiu scienco, kiel Eunice Newton Foote.	16 1962 La esploristo Michel Siffre eniras kavernon por fari pioniran eksperimenton pri kronobiologio kaj tempo-percepto. Li eliris post du monatoj, pensante ke pasis nur 35 tagoj.	17 1873 Naskiĝas la neŭrofiziologo Marcelle Lapicque. Ŝi estas konata pro siaj esploroj pri nervaj impulsoj (kronaksio) kaj la efikoj de venenoj, precipe strikino, sur la kronaksion.	18 1853 Naskiĝas la fizikisto Hendrik Lorentz. Li ricevis la Nobel-premion en 1902 pro siaj esploroj pri la influo de magnetismo sur elektrajn fenomenojn.	19 2018 Publikigas la unua kompleta cerbmapo de fruktomoŝo (<i>Drosophila melanogaster</i>) kun nanometra distingokapablo, uzante 7 000 tranĉaĵojn kaj 21 milionojn da bildoj.

20

1896 Naskiĝas la geologo **Ellen Louise Mertz**. Ŝi faris pioniran esploron por la Danaj Ŝtataj Fervojoj, kiu servis kiel bazo por la konstruado de la malnova ponto super la markolo Eta Belto ĉe la Balta Maro.

21

2000 La eksperimento **DONUT de Fermilab** (Nacia Akcelila Laboratorio Fermi en Usono) montras por la unua fojo interagojn de la taŭ-neŭtrino, kaptitajn en emulsiaj platoj, konfirmante la ekziston de tiu partiklo.

22

**Organización
Mundial de la Salud**

1946 Okazas Internacia Konferenco en kiu oni decidas krei la **Mondan Organizaĵon pri Sano (MOS)** kiel tutmondan organizon por plibonigi publikan sanon.

23

1999 **Eileen Collins** fariĝas la unua virino komandanta mision de NASA-kosmopramo (la misio STS-93 de Columbia).

24

1874 Naskiĝas la kemiisto **Ruth Pirret**. Kune kun Frederick Soddy, ŝi esploris la kemion de radioaktivaj elementoj. Ŝia esplorado kontribuis al la kompreno de radioaktiveco.

25

2005 La jurmedicinisto-patologo **Bennet Omalu** publikigas sian malkovron de kronika traŭmata encefalopatio (KTE) ĉe ludantoj de usona futbalo, per kio li starigas mejloŝtonon en sporta medicino.

26

1919 Naskiĝas **James Ephraim Lovelock**, medicinisto, meteorologo, verkisto, inventisto, atmosfera kemiisto kaj ekologiisto, fama pro la Hipotezo Gajo, kiu prezentas Teron kiel memregulan sistemon.

27

1921 La kuracistoj **Frederick Banting** kaj **Charles Best** sukcesas izoli kaj rafini insulinon el hunda pankreato. Ili liberigis sian patenton por la bono de la homaro.

28

1966 Naskiĝas la kemiisto **Sossina M. Haile**. Esploristo en la kampo de materiala scienco, ŝi estas konata pro la evoluigo de la unuaj solidacidaj fuelĉeloj.

29

1939 Naskiĝas la biologo **Marion J. Lamb**. Ŝi studis la efikon de mediaj kondiĉoj, kiel varmo, radiado aŭ poluado, sur la metabolan aktivecon kaj la genetikan ŝanĝiĝemon de la muŝo *Drosophila*.

30

1917 **Isabel Ovin Camps** licenciuliĝas, kaj tiel ŝi fariĝas la unua hispana virino ricevinta diplomon pri kemiaj sciencoj, post kompletigo de siaj studoj ĉe la Universitato de Seviljo.

31

1939 Naskiĝas la zoologo **Marvalee Hendricks Wake**. Ŝi estas konata pro sia esplorado pri evolua biologio, anatomio kaj reproduktado de cecilioj, speco de senkruraj amfibioj.

1

2

“Refreŝiga Scienco 365”

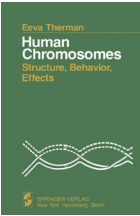
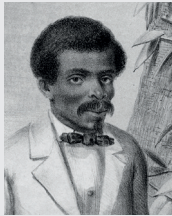
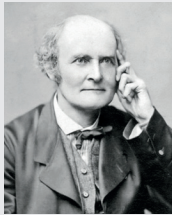
La iniciato ‘*Ciencia al fresquito 365*’ (“Refreŝiga Scienco 365”), lanĉita de la Fondaĵo Malkovru en Andaluzio, estas programo de scienca disvastigado kiu ekdisvolviĝis somere, sed poste etendiĝis al la tuta jaro, organizante aktivaĵojn precipe en municipoj kun malpli ol 50 000 loĝantoj. Ĝia celo estas proksimigi sciencan vilaĝon kaj sociaj kolektivoj pere de senpagaj kaj alireblaj aktivaĵoj por ĉiuj publikoj, kiel migrantaj ekspozicioj, serioj da scienca kin-arto, praktikaj ateleroj, temitineroj kaj kafejoj kun scienco. Tiuj ĉi aktivaĵoj ampleksas diversajn

fakojn, inkluzivante astronomion, biodiversecon, kristalografion kaj matematikon, kaj ili disvolviĝas en malfermaj spacoj kiaj placoj, kulturaj centroj kaj subĉielaj ejoj. Aldone, la programo subtenas la partoprenadon de kolektivoj kiuj riskas socian ekskludon, kunlaborante kun specialaj fakaj asocioj kaj NRO-oj.

<https://fundaciondescubre.es/cienciaalfresquito/>

2026

Aŭgusto

LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
27	28	29	30	31	1	2
						
					1890 Naskiĝas Wilhelmine Mimi Johnson. Ŝi estis la unua norvega ina geologo, fotis minejojn en Kongsberg, kaj estis kuratoro de la Geologia Muzeo en Tøyen. Ŝi malfermis novajn vojojn en vire dominata mondo.	1926 Astronomo Karl Wilhelm Reinmuth malkovras la asteroidon Aethusa (1064), situantan en la ĉefa asteroida zono inter Marso kaj Jupitero. Ĝi estis nomita laŭ toksa eŭropa planto.
3	4	5	6	7	8	9
						
1949 Naskiĝas kemiisto Carmenza Duque Beltrán. Ŝi estas aparte konata pro sia esplorado pri la aromo de fruktoj kaj la kemiaj kombinaĵoj en maraj organismoj.	1916 Naskiĝas Eeva Therman-Patau. Ŝi publikigis amplekse pri kancerĝenetiko, X-kromosomaj anomaliaĵoj kaj seksa disvolviĝo, inter aliaj temoj.	1813 Naskiĝas filologo, lingvisto kaj natursciencisto Ivar Aasen. Li establis norman skribsistemon por la norvega lingvo (<i>landsmål</i>) bazitan sur dialektoj el la okcidento de la lando, kiu estis adoptita kiel oficiala en 1885.	1934 Naskiĝis la virusologo Ana Gligić. Ŝi faris gravajn kontribuojn al la kompreno kaj kontrolo de virusaj hemoragiaj febroj, inkluzive de la Marburg-viruso.	1940 Naskiĝas la iktiologo Elly Cordiviola. Ŝi estis pioniro en la studado de la fiŝoj de la rivero Paraná, iliaj migradoj kaj reproduktado. Ŝia laboro helpis konservi la akvan biodiversecon de Argentino.	1925 Naskiĝas la biologo Jeanne Renaud-Mornant. Ŝi malkovris dekojn da specioj de tardigradoj, mikroskopaj bestoj kapablaj pluvivi en ekstremaj kondiĉoj.	1880 Mortas la hortikulturisto Edmond Albius. En la aĝo de 12 jaroj, li inventis la polenadmetodon por la orkideo <i>Vanilla planifolia</i>, kiu ankoraŭ nun ebligas ĝian profitadon kultivadon ekster ĝia natura vivejo.
10	11	12	13	14	15	16
						
1922 Naskiĝas la biologo Mary Alice McWhinnie. Ŝi estis la unua virino kiu navigis dum du monatoj en Antarkto. Ŝia celo estis studi la rilaton inter akvotemperaturo kaj krila fiziologio.	1926 Naskiĝas kuracisto Ruth Wynne-Davies. Ortopedia specialisto, ŝi esploris kaj skribis pri, inter aliaj temoj, la genetiko de la klaba piedo kaj la skoliozo.	2026 Okazas totala suna eklipso. Ĝi estos videbla en la fora nordo de Siberio, la fora okcidento de Islando, Gronlando kaj plejparto de norda Hispanio.	1948 Naskiĝas geologo Maureen Muggeridge. En 1979, ŝi malkovris la diamantan kuŝejon Argyle en norda Okcidenta Aŭstralio, unu el la plej grandaj en la mondo.	1645 Naskiĝas multfakulo Carlos de Sigüenza y Góngora. Li estis unu el la iniciatinto de matematiko en Nov-Hispanio (nuna Meksiko) kaj direktis elfosadojn ĉe Teotihuakano en 1675, la unuajn en tiuepoka Meksiko.	1890 Naskiĝas laboratoria asistanto Andromache Papanicolaou. Dum 21 jaroj, ŝi volontulis por ke ŝia edzo George faru al ŝi ĉiutagajn ĉel-elprenojn en sia serĉo de testo por utera kancero.	1821 Naskiĝas Arthur Cayley, brita matematikisto kaj kreinto de matrica kalkulo, la bazo de lineara algebro. Li publikigis pli ol 900 artikolojn kaj revoluciigis geometriion.

17

2017 Philiswa Nomngongo ricevas la Premion Virinoj en Scienco en Sudafriko. Ŝi esploras median analizan kemion kaj la uzon de nanomaterialoj por pritraktado kaj analizado de akvoj.

18

2026 Internacia Tago de Arkeologio. Ĉi tiu scienco, branĉo de la homaj sciencoj, ebligas al ni kompreni nian pasintecon kaj nuntempon. La dato memorigas pri la atenco kontraŭ la siria arkeologo Haled al-Asaad.

19

1960 La hundoj **Belka** kaj **Strelka** vojaĝas al la kosmo sur Korabl-Sputnik 2, akompanataj de musoj, ratoj kaj plantoj. Ili estis la unuaj vivantaj estaĵoj, kiuj postvivis kosman vojaĝon.

20

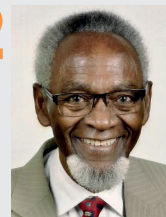
1897 Ronald Ross detektas la malarian paraziton en anofelo. Lia malkovro ebligis al sciencistoj kompreni kiel la malsano estas transdonata. Li gajnis la Nobel-premion pri Fiziologio aŭ Medicino en 1902.

21

1816 Naskiĝas kemiisto **Charles Frédéric Gerhardt**. Li laboris pri la reformado de la notacio de kemiaj formuloj. Li ankaŭ studis, interalie, la sintezon de acetilsalicila acido, la bazo de aspirino.

22

1935 Naskiĝas biokemiisto **Christopher J. Chetsanga**. Li faris pionirajn kontribuojn al la studo de DNA-riparo, malkovrante ŝlosilajn enzimojn en ĉi tiu fundamenta procezo en la batalo kontraŭ kancero.

23

1918 Naskiĝas la fiziko kaj meteologiisto **Anna Mani**. Ŝi dizajnis instrumentojn por mezuri sunan radiadon, ozonon kaj venton, ŝlosilajn por kompreni klimaton kaj renovigeblajn energiojn.

24

1884 Naskiĝas la entomologiisto **Annette Braun**. Ŝi estis fama fakulo pri mikrolepidopteroj, malgrandaj tineoj kies larvoj vivas ene de folioj. Ŝi priskribis pli ol 340 speciojn kaj revoluciigis entomologion.

25

1760 Mortas arkitekto kaj inĝeniero **Eugénio dos Santos**. Li respondecis pri la rekonstruo de Lisbono post la tertremo de 1755, sekvante kontraŭsismajn kriteriojn, kiuj establis mejloŝtonon en inĝenierarto.

26

1935 Naskiĝas programisto **Karen Spärck Jones**. Ŝi evoluigis la IDF-indikilon, kiu mezuras la gravecon de vorto en teksto por identigi ŝlosilajn informojn en ciferecaj dokumentoj.

27

1842 Naskiĝas inventisto **Carrie Jane Everson**. Ŝi patentis metodojn por disigi mineralojn uzante olevezikojn, la bazon de ŝaŭmoflosado. Ŝia tekniko revoluciigis la modernan minindustrion.

28

2026 Monda Tago de la Turner-Sindromo, kromosoma anomalia priskribita de Henry Turner en 1938. Ĝi efikas sur virinojn kaj povas kaŭzi malaltan staturon aŭ malfekundecon, inter aliaj problemoj.

29

1873 Naskiĝas filologo **Maria Goyri**. Ŝi estis pioniro pri hispana filologio kaj literaturo. Ŝi pledis por virina edukado kaj studis la popolan romancaron kune kun Ramón Menéndez Pidal.

30

2021 Unuiĝintaj Nacioj konfirmas **la tutmondan eliminon de plumba benzino**. Ĉi tiu atingo malebligas pli ol 1,2 milionojn da mortoj ĉiujare kaj ŝparas pli ol 2,4 duilionojn da dolaroj.

31

1870 Naskiĝas la kuracisto kaj edukisto **Maria Montessori**. Ŝia eduka metodo, uzata tutmonde, kreskigas la infanan aŭtonomecon kaj la lernadon per sperto.

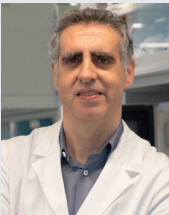
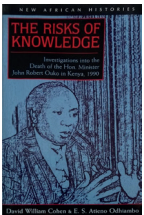
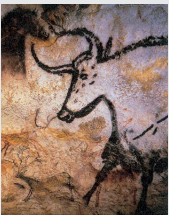
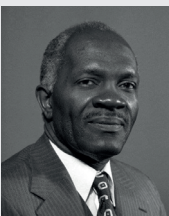
Kina CSIC

“Kina CSIC” estas iniciato de la Supera Konsilio de Sciencaj Esploroj de Hispanio (CSIC), kiu fandas kinarton kaj sciencajn disvastigon en serio da projekcioj en malfermaj subĉielaj ejoj. Ekde sia lanĉado en 2022, ĝi okazis unue en Madrido kaj etendiĝis al Barcelono, proponante senpagan programaron kiu inkluzivas nuntempajn filmojn, antaŭatajn de kolokvoj kun fakaj esploristoj pri aferoj pritraktataj en

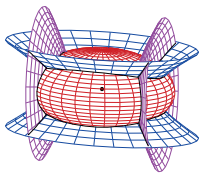
la projekcioj. La celo estas proksimigi sciencon al civitanaro pere de kinarto, estigante spacojn por pripensado pri sciencaj kaj sociaj temoj. Seancoj estas inkluzivemaj, kun alirebla subteksto, aŭdpriskribado kaj magneta buklo, cele garantii la partoprenon de homoj havantaj aŭdan aŭ vidan handikapojn. Aldone, estas ofertata el-distanca aliro per la jutuba kanalo *CSIC Divulga* (CSIC Diskonigas).

<https://www.csic.es/es/cultura-cientifica/proyectos-de-divulgacion/csic-de-cine>

Septembro

LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
31 1830 Naskiĝas la natursciencisto Mary Davis Treat. Ŝi kunlaboris kun Charles Darwin per poŝta korespondado, kontribuante per decidaj observoj pri karnomanĝaj plantoj.	1 1875 Naskiĝas la biologo Edith Berkeley, fakulo pri poliketoj, maraj segmentitaj vermoj esencaj por la ekosistemoj. Ŝi donis prestiĝon al la biologia stacio de Nanaimo per sia taksonomia laboro.	2 2001 Forpasas la kirurgo Christiaan Barnard. En 1967 li realigis la unuan sukcesan transplantadon de homa koro, revoluciante la mondan kormedicinon.	3 2020 La inĝeniero Charlotte N'Guessan fariĝas la unua virino kiu gajnis la Afrikan Premion pri Novigado en Inĝenierarto, pro sia sistemo de vizaĝrekono kaj artefarita intelekto por identec-kontrolo.	4 1959 Naskiĝas la filozofo kaj eseisto Daniel Innerarity. Per sia teorio pri kompleksa demokratio li kontribuis al la adaptado de la normigaj principoj de demokratio al la nuntempaj socioj.	5 1893 Naskiĝas la kemiisto Susi Glaubach. Ŝi laboris pri la formado de glicerolo dum alkoholfervorado. Ŝi ankaŭ studis la produktadon de insulino kune kun la farmakologo Ernst Peter Pick.	6 1968 Naskiĝas la medicinisto Manel Esteller Badosa. Li estas internacie rekonata fakulo pri epigenetiko, kaj liaj esploroj estas ŝlosilaj por pli profunde kompreni, inter alie, de la procezo de transformiĝo de la kanceraj ĉeloj.
7 1830 Naskiĝas la natursciencisto Mary Davis Treat. Ŝi kunlaboris kun Charles Darwin per poŝta korespondado, kontribuante per decidaj observoj pri karnomanĝaj plantoj.	8 1923 Naskiĝas la inĝeniero Eleanor Vadala. Ŝi estis esplordirektoro ĉe la Marmarea Flugevoluiga Centro en Pensilvanio, kie ŝi evoluigis malpezajn sintezajn materialojn por uzo en aviadiloj.	9 1974 Albert Ghiorso kaj Glenn T. Seaborg anoncas la malkovron de la seaborgio (kemia elemento kun atomnumero 106). Tiu radioaktiva elemento ricevis sian nomon honore al Seaborg, pioniro en nuklea kaj transurania kemio.	10 1894 Naskiĝas la kuracisto Maria Hervás Moncho. Dum la Hispana Enlanda Milito ŝi gvidis en Valencio la serologian laboratorion pri sangotransfuzo, plibonigante la diagnozon de sifiliso kaj la sekurecon de sangoprovizo.	11 1945 Naskiĝas la historiisto kaj akademiano Eisha Stephen Atieno Odhiambo. Li analizis la riskojn de scio kaj povo en Afriko el historia kaj kultura vidpunktoj.	12 1940 Oni malkovras la kavernon Lascaux (Francio). Ĝiaj paleolitikaj pentraĵoj, kun pli ol 600 bestaj figuroj, krom Monda Heredaĵo, estas ŝlosilaj por kompreni la prahistorian eŭropan arton.	13 1913 Naskiĝas la paleobotanikisto Maria Hopf. En 1968 ŝi kunfondis la IWGP, kernan grupon kiu antaŭenigas la inter-nacian studadon de arĥeologiaj vegetaĵaj restaĵoj por kompreni la rilaton inter homoj kaj plantoj.
14 1881 Forpasas la verkisto, lingvisto kaj folkloresploristo Juan Antonio Saco y Arce. Li estis aŭtoro de <i>Galega Gramatiko</i> (1868), la unua scienca priskribo de la galega lingvo.	15 1948 Naskiĝas la medikonservisto Yolanda Kakabadse Navarro. Ŝi estis la unua ina prezidanto de la Internacia Unio por la Konservado de Naturo (IUKN). Ŝi ankaŭ prezidis WWF (Mondan Natur-Fonduson).	16 1933 Naskiĝas Stephanie Shirley, pioniro pri komputiko. En 1962 ŝi fondis Freelance Programmers (Sendependaj Programistoj), programarentreprenon kiu antaŭenigis flekseblan laboradon el hejmo, ĉefe por virinoj.	17 1844 Oni aprobas la konstruadon de “fera vojo” inter la karbominejoj de Langreo kaj Siero en Asturio kaj la haveno de Gijón. Ĝi estis la unua industria fervojlinio en Hispanio.	18 1943 Naskiĝas Nan McKenzie Laird. En 2021 ŝi ricevis la Internacian Premion pri Statistiko pro siaj metodoj por analizi datumojn kolektitajn tra la tempo en kompleksaj longedaŭraj esploroj.	19 1813 Naskiĝas la astronomo Christian Heinrich Friedrich Peters. Li malkovris 48 asteroidojn inter 1861 kaj 1889, kaj ellaboris stelmapojn kiuj fariĝis mejloŝtono en moderna astronomio.	20 1994 Forpasas la medicinisto Abioseh Davidson Nicol. Li priskribis la malkomponiĝon de insulino en la homa korpo, grava progreso por la traktado de diabeto.

21

1842 Forpasas la matematikisto kaj astronomo **James Ivory**. Li formulis la teoremon de Ivory: en familio de samfokusaj konikoj, la diagonalo de iuj kvarlateroj havas egalan longon.

22

1991 La Biblioteko Huntington de Los-Anĝeleso ekspozicias publike, por la unua fojo, la **Manuskriptojn de la Malviva Maro**. Ilia studado estas ŝlosila por kompreni la naskiĝon de kristanismo ene de judismo.

23

1848 **John Curtis** produktas en Usono la unuan komerce vendatan maĉgumon el abia rezino. Ĝia sukceso markas la komencon de industrio, kiu poste enkondukis gustojn kaj tutmonde populariĝis.

24

1981 Naskiĝas la marbiologo **Diana Marcela Bolaños Rodríguez**. Ŝi estas konata pro siaj studoj pri plathelmintoj, filmo de senvertebruloj konataj kiel platvermoj.

25

1970 Naskiĝas la fizikisto **Susana Marcos Celestino**. Ŝi fariĝis rekonata fakulo pri optiko pro siaj kontribuoj al la evoluigo de diagnozaj kaj korektaj instrumentoj en oftalmologio.

26

1904 Naskiĝas la astronomo **Reysa Bernson**. Ŝi estas konata pro sia laboro pri popularigo de astronomio en Francio per publikaj demonstradoj kaj la evoluigo de planetarioj.

27

1822 **Jean-François Champollion** anoncas ke li sukcesis deĉifri la Rozetan Ŝtonon, ŝlosilan por kompreni la hieroglifojn kaj por la naskiĝo de moderna egiptologio.

28

2026 Oni festas la **Mondan Tagon kontraŭ Rabio**. Iniciatita en 2007 de la Monda Alianco kontraŭ la Disvastiĝo de Rabio, ĝi estas omaĝo al Louis Pasteur, kreinto de la unua kontraŭrabia vakcino.

29

2024 La Tera gravito provizore kaptas la **asteroidon 2024 PT5**, kun diametro de 11 metroj. Dum 57 tagoj, ĉi tiu asteroido fariĝis tio, kio estas konata kiel «miniluno».

30

1901 Naskiĝas la botanikisto **Helia Bravo Hollis**. Pioniro en la studo de kaktoj, ŝi fondis la Botanikan Ĝardenon de la universitato UNAM. Pluraj specioj, kiel *Opuntia heliae* kaj *Ariocarpus bravoanus*, portas ŝian nomon.

1

2

3

4

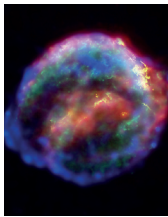
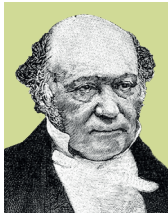

Science Truck

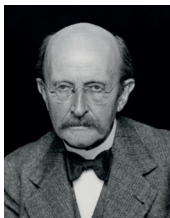
“Science Truck” estas iniciato de la Hispana Fondaĵo por Scienco kaj Teknologio (FECYT), kiu celas proksimigi sciencon al juna publiko per distra kaj eduka maniero. Tiu ĉi aŭdvida projekto estas ĉefrolita de sciencaj jutubistoj kiel Inés Dawson, Javier Santaolalla kaj Rocío Vidal. La epizodoj aliras gravajn aktualajn sciencajn temojn, kiel bioteknologion, evoluon,

robotikon kaj ekonomikon, kun la celo vekigi scivolemon kaj kritikan pensadon ĉe gestudentoj. Aldone, la programo instigas aktivan partoprenon kaj estigas sciencajn alfabetigadon. “Science Truck” estas dissendata per Jutubo kaj disponeblas en diversaj bitaj platformoj.

<https://www.youtube.com/c/ScienceTruck>

LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
28	29	30	1 	2 	3 	4
			2025 Forpasas la etologo Jane Goodall. Ŝi estas internacie rekonata pro tio, ke ŝi dum ses jardekoj studis la sociajn kaj familiajn interagojn de sovaĝaj ĉimpanzoj en Tanzanio.	1982 La kemiisto Manuel Ballester Boix ricevas la Premion Princo de Asturio pri Scienca kaj Teknika Esploradoj. La ĵurio elstarigis liajn studojn pri tre stabilaj liberaj radikaloj.	1916 Naskiĝas la veterinaro James Alfred Wight, konata sub la plumnomo James Herriot. Liaj libroj kun anekdotoj el lia vivo kiel kampara bestkuracisto inspiris multajn alvokiĝojn tra la mondo.	1991 Oni subskribas en Madrido la Interkonsenton, laŭ kiu Antarkto estas deklarita natura rezervejo por paco kaj scienco; oni malpermesas minadon krom por esplorado kaj reguligas la median efikon.
5 	6 	7 	8 	9 	10 	11
1920 Naskiĝas la biokemiisto Elizabeth Bugie Gregory. Kune kun Selman Waksman kaj Albert Schatz ŝi identigis la streptomicon, la unuan efikan antibiotikon kontraŭ tuberkulozo.	1896 Naskiĝas la biokemiisto Nine Choucroun. Kunlaboranto de Jean Perrin, ŝi interalie evoluigis la teknikon de elektroforezo, kiu ebligas apartigon de molekuloj kiel proteinoj aŭ DNA.	1885 Naskiĝas la fizikisto Niels Bohr. Li estas konata pro la evoluigo de la atomteorio kaj kvantuma mekaniko. En 1922 li ricevis la Nobel-premion pri Fiziko pro siaj esploroj pri la atoma strukturo.	1826 Naskiĝas Emily Blackwell. Ŝi estis kunfondinto kaj ĉefa motoro de la kresko de la Hospitalo por Virinoj kaj Infanoj en Novjorko, kaj ŝi antaŭenpuŝis la medicinan edukadon de virinoj.	1604 Oni observas la supernovaon SN 1604, konatan kiel la supernova de Kepler, la lastan viditan en nia galaksio. Dum sia observado ĝi estis la plej brila objekto en la ĉielo krom la Suno.	1898 Naskiĝas Eugen Wüster, konsiderata la patro de terminologio kiel memstara scienco. Li ankaŭ laboris pri problemoj de Bibliografio kaj la sistemo de Universala Dekuma Klasado.	1999 Ahmed Zewail ricevas la Nobel-premion pri Kemia pro siaj pioniraj esploroj en femtokemio, kiu studas kemiajn reagojn en ekstreme mallongaj tempaj skaloj.
12 	13 	14 	15 	16 	17 	18
2003 Oficiale lanĉigas la Afrika Societo pri Homa Genetiko (AfSHG) por progresigi esploron en homa genetiko en Afriko kaj stimuli sciencan kunlaboradon.	1862 Naskiĝas la esploristo kaj etnografiisto Mary Henrietta Kingsley. Ŝia laboro kontribuis al la formigo de okcidentaj perceptoj pri la afrika kulturo kaj koloniismo.	1926 Naskiĝas la fizikisto Wang Yening. Ŝi publikigis pli ol 200 sciencajn artikolojn kaj estas aparte rekonata pro siaj esploroj pri alt-temperatura superkonduktiveco.	1979 Allan M. Cormack kaj Godfrey Hounsfield ricevas la Nobel-premion pri Medicino pro starigo de la teoriaj fundamentoj kaj konstruo de la unua komputila tomografia skanilo, kio revoluciis la medicinan diagnozadon.	1843 William Rowan Hamilton konceptas la kvarterniojn, etendon de la kompleksaj nombroj kiu ne obeas la komuteblecon. Li skribis sian bazan formulon sur ponto en Dublino.	1905 Naskiĝas la mikrobiologo kaj nutradyisto Audrey Josephine Cahn. Ŝi trovigis inter la unuaj fakuloj kiuj rekomendis la konsumadon de polinesaturitaj grasoj, kaj ŝia laboro estis kerna por kompilado de kaloriaj tabeloj.	1793 La Reĝa Lernejo pri Bestkuracado malfermiĝas en Madrido. Ĝi estis la unua ŝtata institucio en Hispanio dediĉita al reguligita veterinara instruado.

19

1900 Max Planck formulas novan leĝon pri radiado de nigraj korpoj. Per la hipotezo, ke energio elsendiĝas en pakoj aŭ *kvantumoj*, li starigis la fundamenton de la kvantuma teorio.

20

1929 Naskiĝas la nutroteknologiisto **Mary Earle**. Ŝi membris en la estraro de la Nov-Zelanda Instituto pri Esploro de Kultivaĵoj kaj Nutraĵoj, kaj gvidis la Konsilion de la Porkindustrio.

21

1805 En la Batalo de Trafalgar mortas la sciencisto kaj maristo **Cosme de Churrua**. Li grave kontribuis al kartografio, geografio kaj matematiko aplikita al navigado.

22

1917 Naskiĝas la arkeologo **Annette Laming Empeaire**. Ŝi dediĉis grandan parton de sia vivo al arkeologia esplorado en Sudameriko, kie ŝi malkovris en 1975 la plej malnovan homan fosilion en la kontinento.

23

2017 La ekologiisto **Sandra Díaz** ricevas la Premion Ramón Margalef pri Ekologio pro tio, ke ŝi disvolvis la koncepton pri funkcia diverseco kaj demonstris kiel la tutmonda media ŝanĝigo efikas sur vegetaĵajn ekosistemojn.

24

1911 Naskiĝas la medicinisto **Tsai-Fan Yu**. Ŝi kundisvolvis eksplikon pri la kaŭzo de podagro kaj eksperimentis pri la unuaj medikamentoj por trakti tiun malsanon; tiuj sanigaj rimedoj ankoraŭ estas uzataj nuntempe.

25

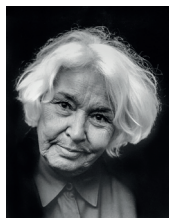
1913 Naskiĝas la kemiisto **Marjorie J. Vold**. Ŝia esplorado, fokusita je koloidoj, t.e. nehomogenaj miksaĵoj de du aŭ pli da fazoj, estis premiita per la Medalo Garvan-Olin de la Usona Kemia Societo.

26

2006 NASA lanĉas la **misión STEREO**. Temas pri du sondiloj kiuj studas la Sunon tri-dimensie, malkaŝante kiel okazas sunaj erupcioj kaj helpante preventi damaĝojn al satelitoj kaj elektroretaĵ sistemoj.

27

1931 Naskiĝas la kuracisto, verkisto kaj politika aktivulo **Nawal El Saadawi**. Ŝi estas doktoro pri psikiatrio rekonata pro sia kuraĝa kondamno al la praktiko de virina seksa mutilado.

28

2019 Oni malkovras ke eĉ la plej rezistemaj mikroboj ne sukcesas vivi en la akvo de kratero **Dalolo** (Etiopio). Tie, iuj mineraloj imitas organikajn formojn kaj donas indikojn pri malveraj pozitivaj signoj en la serĉado de ekstertera vivo.

29

1920 Naskiĝas la medicinisto kaj biologo **Baruj Benacerraf Lasry**. Li ricevis la Nobel-premion pro la malkovro de genoj kiuj regulas la imunreagon, kio estas ŝlosila por kompreni transplantadojn kaj aŭtoimunajn malsanojn.

30

1961 En Nova Zemlo (Arka Oceano) okazas la eksplodo de la sovetia hidrogenbombo nomata **Car-Bombo**. Ĝi estis la plej potenca nuklea armilo iam konstruita.

31

2011 Laŭ proksimumaj statistikaj kalkuloj, **naskiĝas la sepmiliarda loĝanto de la planedo Tero**. Oni taksas ke en oktobro 2026 estos pliaj 1300 milionoj da loĝantoj.

1

“Virinoj Ilustras Botanikon”

“Virinoj Ilustras Botanikon” estas verko kiu savas el forgeso virinojn kiuj kunigis sciencan kaj arton pere de botanika ilustrado. La libro, publikigita de Eldonejo CSIC, montras la laboron de sciencaj ilustristinoj ekde la 17-a jarcento ĝis hodiaŭ. Ĝi enhavas pli ol 50 verkojn faritajn per malsamaj teknikoj, kiaj desegno, gravurado, fotografio aŭ pentrarto, kaj tridekon da biografioj de aŭtorinoj. La verko estis agnoskita pro sia elstaraj

elaboriteco kaj dezajno, kaj estis premiita de la hispana Ministerio de Kulturo kiel la Plej Bona Libro pri Arto eldonita en 2023. Paralele, estis okazigita samnoma ekspozicio prezentanta pli ol 600 verkojn de aŭtorinoj el 22 landoj, ekde la 17-a jarcento ĝis la nuntempo, organizita kiel “desegnita vertikala ĝardeno”, kiu konektas arton kaj sciencan, kaj ĝi estis ekspoziciita en la Reĝa Botanika Ĝardeno de Madrido.

http://libros.csic.es/product_info.php?products_id=1704

Novembro

LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENDREDO	SABATO	DIMANĈO
26	27	28	29	30	31	1 1927 Naskiĝas la entomologo Clare R. Baltazar. Ŝi malkovris 108 speciojn kaj 8 novajn genrojn de parazitaj vespoj. Ŝia esplorado multe helpis bari la disvastiĝon de plagoj en Filipinoj.
2 1909 Naskiĝas fizikisto Katharina Boli-Dornberger. Ŝi enkondukis la koncepton grupoido por priskribi senordajn kristalojn. Ŝi studis organikajn kaj neorganikajn strukturojn kaj plibonigis la metodojn de difraktado.	3 1889 Naskiĝas la neŭrologo Lucja Frey. En 1923 ŝi malkovris la sindromon, poste nomitan sindromo de Frey, pro kiu iuj personoj dum manĝado spertas ŝvitadon kaj varmon survange pro nerva damaĝo.	4 1921 Naskiĝas la kemiinĝeniero Mary Sherman Morgan. Ŝi inventis la likvan fuelon hidinon (<i>hydnyne</i>), kiu pelis la raketon Jupiter-C kaj helpis lanĉi la unuan usonan sateliton Explorer 1.	5 1957 Mortas la inĝeniero Olive Dennis. Ŝi enkondukis navigaĵojn por pli komfortaj trajnaj vojaĝoj, kiel sidilojn kun klinigeblaj dorsapogiloj, makulrezistajn tegaĵojn kaj lumojn nokte mildigeblajn.	6 2017 BBC (Brita Dissenda Korporacio) nomumas la epidemiologon Quarraisha Abdoool Karim, kunfondinton de CAPRISA (Centro por Esploro pri Aidoso en Sud-Afriko), kiel unu el sep inaj sciencaj pioniroj.	7 1883 En la aĝo de nur 19 jaroj, Odón de Buen prezentas sian verkon <i>Geografiaj kaj botanikaj notoj pri la centra zono de la Iberia Duoninsulo</i>, en kiun li verŝas pionirajn konceptojn pri ekologio en Hispanio.	8 1934 Mortas la medicinisto Carlos Chagas. Li malkovris la malsanon de Chagas, identigante la paraziton <i>Trypanosoma cruzi</i>, ĝian vehiklan insekton kaj la klinikajn simptomojn, revolucianta la tropikan medicinon.
9 1876 Naskiĝas la mikrobiologo Hideo Noguchi. Li estis la unua, kiu sukcesis kultivi <i>Treponema pallidum</i>, la bakterion kaŭzantan sifilison, en pura kreskiga medio. Tio ebligis pli bonan diagnozadon de la malsano.	10 2005 La scienca esploristo kaj virusologo Mireille Dosso ricevas la Medalon UNESKO/Instituto Pasteur pro sia elstara laboro en mikrobiologio kaj publika sano en Okcidenta Afriko.	11 1866 Naskiĝas la kemiisto Martha Annie Whiteley. Dum la Unua Mondmilito ŝi partoprenis en la evoluigo de mustarda gaso kaj en la sintezo de anestezantoj kiel prokaino kaj fenacetino.	12 1906 Alberto Santos Dumont gajnas la premion de la Aer-Klubo de Francio pro starigo de la unua flugdistanca rekordo: 220 metroj.	13 1987 La paleoantropologo Phillip Tobias ricevas la Premion Balzan pri Fizika Antropologio pro sia laboro en homedfosilejoj en Sudafriko, esencaj por kompreni la evoluon de la homaro.	14 2003 Estas malkovrata Sedno, objekto kiu situas preter Neptuno kaj estas la malgranda korpo n-ro 90377 de la Sunsistemo. Ĝi estis detektita el la Observatorio de la Monto Palomar en Kalifornio.	15 1967 En la scienca revuo <i>PNAS</i> publikiĝas la malkovro de fitokromoj, pigmentoj kiuj ebligas al plantoj rekoni ruĝan kaj malproksimruĝan lumojn, kiuj regas ilian kreskon kaj evoluon.

16

1921 Naskiĝas la farmakologo **Eva King Killam**. Ŝi esploris la efikon de medikamentoj sur la cerbon kaj la konduton. Ŝi studis epilepsion, opioidan dependecon kaj cerbajn strukturojn kiel la hipokampo.

17

1970 **Douglas Engelbart** patentigas la pozician indikilon X-Y por ekranoj konatan kiel komputilan muson. Li inventis ĝin por ebligi la markadon kaj manipulado de surekranaj tekstoj.

18

1923 Naskiĝas la neŭrosciencisto **Edith Graef McGeer**. Ŝi estas konata pro sia laboro kaj kontribuoj al la esplorado pri preventado kaj traktado de Alzheimer-malsano kaj aliaj neŭrodegeneraj malsanoj.

19

1922 Naskiĝas la lingvisto, epigrafikisto kaj etnologo **Juri Valentinoviĉ Knorozov**. Specialistiĝinte pri la majaa lingvo, li proponis hipotezojn kiuj grave kontribuis al la malĉifrado de la majaa skribsistemo.

20

1885 Naskiĝas **Berta de Haas-Lorentz**. Ŝi estis la unua persono kiu teorie studis la termikajn fluktuojn en elektraj cirkvitoj konsiderante la elektronojn kiel braŭnajn partiklojn.

21

1902 Naskiĝas la astronomo **Elena Kazimirĉak-Polonskaja**. Ŝi estas konata pro siaj studoj pri perturboj de meteoroj kaj pro demonstrado de la gravita influo de gigantaj planedoj kiel Jupitero kaj Saturno.

22

1904 Naskiĝas la fizikisto **Louis Néel**. Li malkovris la antiferomagnetismon kaj la Néel-temperaturon kaj la kernajn konceptojn en la studo de magnetismo kaj en teknologiaj aplikoj kiel magneta memoro.

23

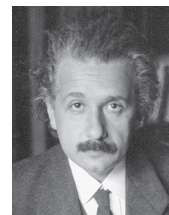
1917 Naskiĝas la matematikisto **Elizabeth Scott**. Ŝi kunigis statistikon kun astronomio kaj meteorologio, malkovris la Scott-efikon kaj antaŭenigis la seksan egalecon en la scienco.

24

1926 Naskiĝas la fizikisto **Tsung-Dao Lee**. Kune kun Chen-Ning Yang, li malkovris ke la malfortaj interagoj malobservas la parecan simetron, kio estas kerna malkovro en la partikla fiziko.

25

1915 **Albert Einstein** prezentas siajn ekvaciojn de la ĝenerala teorio de relativeco al la Prusa Akademio de Sciencoj en Germanio.

26

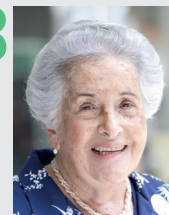
1966 Oni inaŭguras la **unuan tajdmovatan elektrocentralon en la mondo**. Ĝi situas en la estuaro de la rivero Rance, en Bretonio kaj estis la unua centralo kiu uzis la altligon kaj malaltigon de tajdoj por generi elektron.

27

2005 Oni faras la **unuan partan vizaĝ-transplantadon en la historio**. La paciento estis Isabelle Dinoire, franca virino kiu suferis gravajn vizaĝajn vundojn post atako de sia hundo.

28

1931 Naskiĝas la mikrobiologo **Ángela Restrepo Moreno**. Dum sia longa kariero ŝi specialiĝis pri malsanoj kaŭzitaj de fungoj kaj pri ilia diagnozo kaj kurado.

29

1946 Oni unuafoje aplikas la **Blalock-Taussig-manovron** al 11-monata bebo por trakti la sindromon de blua bebo, starigante mejloŝtonon en pediatria kardiologio.

30

1919 Naskiĝas **Jane Wright**, konata pro sia kontribuo al la evoluigo de kemiterapio kontraŭ kancero. Ŝi uzis homajn histokulturojn por testi medikamentojn kaj evoluigis kateterojn por apliki kuracilojn.

NOV 2025

SEMANA
DE LA CIENCIA
Y LA TECNOLOGÍA
EN EL CSIC

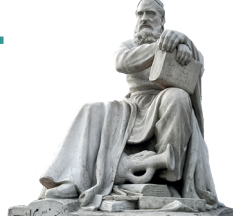
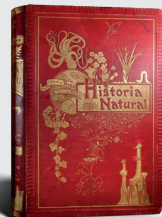
Semajno de Scienco kaj Teknologio

La Semajno de Scienco kaj Teknologio estas unu el la ĉefaj iniciatoj de scienca popularigado en Hispanio. De 2001, la Supera Konsilio de Sciencaj Esploroj CSIC aktive partoprenas tiun ĉi eventon, organizante pli ol 300 senpagajn aktivaĵojn celantajn proksimigi sciencon al civitanaro. La programaro enhavas inter alie atelierojn, prelegojn, sciencajn itinerojn, ekspoziciojn, ĝimkanojn, eskapĉambrojn kaj eĉ surscenejajn spektaklojn adresitajn al publikoj el ĉiuj aĝoj. Ĉiu eldono aliras diversajn kaj aktualajn temarojn,

kiel daŭripovecon, artefaritan intelekton, biodiversecon aŭ teknologiajn novigemon, instigante intereson pri esplorado kaj kritika pensado. La iniciato okazas samtempe en dekoj da urboj en Hispanio, kombinante ĉeestajn kaj retajn aktivaĵojn por plivastigi ĝian atingopovon.

<https://www.semanadelaciencia.csic.es>

Decembro

LUNDO	MARDO	MERKREDO	ĴAŬDO	VENFREDO	SABATO	DIMANĈO
30	1 1945 Kemiistino María Teresa Toral estas malliberigita por la dua fojo en frankisma Hispanio. Nobel-premiito Irène Joliot-Curie intervenas en ŝia kazo, kaj internacia premo kondukas al redukto de ŝia puno al du jaroj da mallibero.	2 1929 Estas malkovrita preskaŭ kompleta kranio de la tiel nomata «Pekina Homo» (<i>Homo erectus pekinensis</i>) en Zhoukoudian, Ĉinio. Datita je 780 000 jaroj, ĝi estas fundamenta peco en la puzzle de homa evoluo.	3 1800 Estas organizata la unua amasa vakcinado kontraŭ variolo en Hispanio. Ĝin faras kuracisto Francisc Piguille en Puigcerdà (Ĝirono), per la vakcino malkovrita de Edward Jenner en 1798.	4 1131 La matematikisto, astronomo kaj poeto Omar Ĥajam mortas. Li korektis la zoroastran (persan) kalendaron, kiu ankoraŭ hodiaŭ estas uzata en Irano kaj Afganio.	5 2026 Oni celebras la Mondan Tagon de Grundo, kiel ĉiujare ekde 2013, por levi konscion pri la graveco de sana grundo kaj antaŭenigi ĝian daŭrigeblan administradon.	6 1586 Naskiĝas Niccolò Zucchi, jezuita monaĥo, astronomo kaj fizikisto. Inter liaj inventoj troviĝas reflektanta teleskopo, per kiu li observis la striojn de Jupitero per la unua fojo.
7 1995 La atmosfera sondilo de la misio Galileo eniras la atmosferon de Jupitero post sesjara vojaĝo, farante la unuajn rektajn mezuradojn de ĉi tiu gasa giganta planedo.	8 1994 Sciencistoj de la germana esplorcentro GSI, gvidataj de Sigurd Hofmann, sukcese kreas la kemian elementon rentgenio por la unua fojo kombinate bismutajn kaj nikelajn nukleojn.	9 1905 Naskiĝas elstara instruisto Angie Turner King, unu el la unuaj afrikusonaj virinoj akirintaj gradojn en kemio kaj matematiko kaj doktorcon. Ŝi inspiris studentojn kiel Katherine Johnson.	10 1911 Marie Skłodowska-Curie ricevas sian duan Nobel-premion, ĉi-foje pri kemio, pro malkovro de la elementoj polonio kaj radiumo, iĝante la unua persono kiu ricevis du Nobel-premiojn pri malsamaj sciencoj.	11 1972 La misio Apollo 17 surluniĝas en la valo Taurus-Littrow. Tiu estis la lasta fojo kiam homoj piediris sur la Luno, tiel markante la finon de la Apollo-misioj.	12 1891 La Vortaro de Natura Historio de Odón de Buen estas publikigita, enkondukante biologian geografion, novan branĉon de biologio. Ĝi estas konsiderata antaŭaĵo de moderna ekologio.	13 1908 Naskiĝas Elizabeth Alexander, konsiderata la unua ina radioastronomo. Dum la Dua Mondmilito, ŝi interpretis anomaliajn radarsignalojn kiel sunaj emisioj, kio estis ŝlosila malkovro en ĉi tiu tempo.
14 1901 Naskiĝas Helen Blair Bartlett. Doktoro pri mineralogio, ŝi evoluigis ceramikan izolilon por sparkiloj, plibonigante ilian rendimenton. Ŝi estis la unua virino kiu atingis la rangon de sciencisto ĉe General Motors.	15 1951 Naskiĝas kemiisto Avelino Corma Canós. Li estas agnoskita pro sia esplorado pri kataliziloj aplikataj al la rafinado de hidrokarbonoj kaj biomasaj derivaĵoj, plibonigante ilian efikecon kaj daŭripovon.	16 1899 Naskiĝas imunologo Eleanor Albert Bliss. Ŝia esplorado kontribuis al la ĝeneraligita uzo de antibiotikoj en medicino. Ŝi iniciatis la uzon de sulfonamidoj por trakti bakteriajn infektojn.	17 2019 Jean-Jacques Muyembe-Tamfum, kongola mikrobiologo, estis agnoskita de la revuo <i>Nature</i> pro sia gvidado de la esplorado malkovrinta la plej efikan kuracadon kontraŭ ebolo, mAb114.	18 1881 Naskiĝas Gladys Rowena Henry Dick, kuracistino, kiu kune kun sia edzo identigis la bakterion kaŭzantan skarlatino, kiu tiutempe kaŭzis morton ĉe infanoj, kaj evoluigis vakcinojn kaj antitoksinon por trakti ĝin.	19 1952 Komenciĝas la Granda Londona Fumnebul, densa toksa nebulo kaŭzita de poluado, kiu rezultigis milojn da mortoj kaj transformis britan median leĝaron.	20 1870 Naskiĝas Rose Eudora Collom. Memlerninta botanikisto, ŝi komencis studi la flaŭron de Arizono en la aĝo de 44 jaroj. Ŝi estis la unua pagita botanikistino de la Granda Kanjono kaj malkovris plurajn speciojn.

21

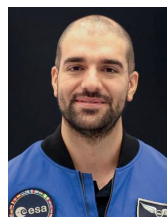
2020 La Eŭropa Agentejo pri Medikamentoj aprobas la **vakcinon kontraŭ Kovimo-19 de Pfizer**. Ĝi estis ŝlosila ilo en la batalo kontraŭ la pandemio.

22

1958 Naskiĝas farmakologo **María José Alonso Fernández**. Ŝi estas pioniro en la apliko de nanoteknologio al medicinaĵoj, kun la celo maksimumigi ilian efikecon.

23

1988 Naskiĝas aernaŭtika inĝeniero **Pablo Álvarez Fernández**. En aprilo 2024, li diplomiĝis kiel astronauto ĉe la Eŭropa Spacia Agentejo (ESA), iĝante la dua hispano kiu tion sukcesis.

24

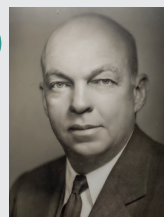
1959 Naskiĝas geologo **Carlota Escutia Dotti**. Ŝi estas konata pro sia laboro pri la geologia evoluo de Antarkto kaj la rolo de la polusa glacikovrejo en tutmonda klimata ŝanĝiĝo.

25

2021 La **erupcio de la vulkano Cumbre Vieja** sur la Kanaria Insulo La Palma, Hispanio, estas oficiale deklarita finita. Ĝi markis dramecan eventon por la insulo.

26

1933 Estas patentita FM-radio, inventita de **Edwin Armstrong**. Ĉi tiu teknologio ebligis pli purajn aŭd-dissendojn, kun malpli da interfero kaj pli bona kvalito ol AM-radio.

27

1923 Naskiĝas kriptanalizisto **Margaret Betts**. Ŝi laboris ĉe Bletchley Park de 1943 ĝis 1945, funkciigante maŝinojn por rompi naziajn kodojn dum la Dua Mondmilito.

28

1818 Naskiĝas **Carl Remigius Fresenius**, unu el la plej gravaj kemiistoj en la historio. Konsiderata la patro de analiza kemio, li sistemigis metodojn kaj disvastigis ilin tutmonde.

29

1923 Naskiĝas historiisto, antropologo, fizikisto kaj politikisto **Cheikh Anta Diop**. Li studis la originojn de la homaro kaj la antaŭkolanian afrikan kulturon. La Universitato de Dakaro estas nomata laŭ li.

30

1691 Mortas fizik-kemiisto **Robert Boyle**. Danke al sia riĉeco, li povis dediĉi multan tempon al esplorado, priskribante, ekzemple, la rilaton inter la premo kaj volumeno de gasoj (leĝo de Boyle).

31

1894 Naskiĝas neŭrokirurgo **Serafima Brjusova**. Interalie, ŝi studis doloron en la cerbo, tumorojn kaj intrakranian premon, kontribuante al la progreso de cerbokirurgio.

1

2

3

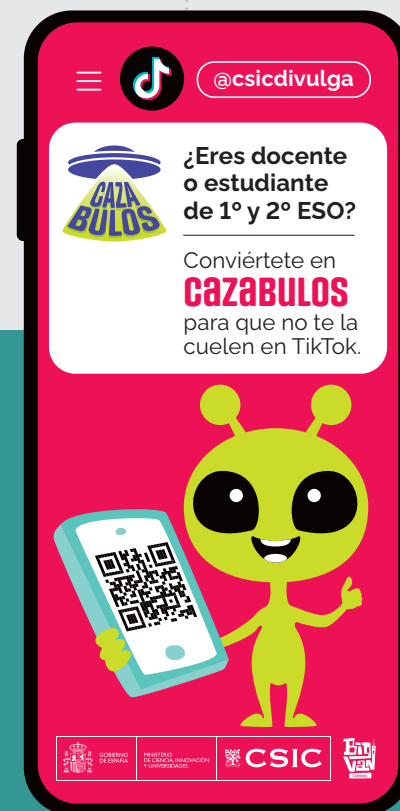

Trompĉasisto

La iniciato *'Cazabulos'* ("Trompĉasisto"), instigita de CSIC (Supera Konsilio de Sciencaj Esploroj de Hispanio) kaj Big Van Ciencia, celas kontraŭbatali sciencajn misinformadon ĉe sociaj retejoj, ĉefe inter adoleskantoj 12- ĝis 14-jaraĝaj. Pere de reta edukado kaj videokonkurso, la programo instruas detekti kaj malmunti sciencajn falsaĵojn en platformoj kiel TikTok. La studentoj kreas mallongajn videaĵojn por refuti trompemajn enhavojn, vigligante kritikan pensadon kaj komunikilan alfabetigadon. Aldone, estas

organizita spektaklo de scienco kaj humoro por alproksimigi la temon je didaktika maniero. Partoprenado estas malferma al edukaj centroj el Hispanio kaj Latin-Ameriko, favorante internacian kunlaboradon ĉe la lukto kontraŭ misinformado. *Trompĉasisto* enpovigas gejunulojn por ke ili iĝu aktivaj agantoj por la identigado kaj korektado de malvera retinformado.

<https://www.cazabulos.es/>

KALENDARO 2027

JANUARO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

FEBRUARO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28

MARTO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

APRILIO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

MAJO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

JUNIO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

JULIO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

AŬGUSTO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

SEPTEMBRO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

OKTOBRO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

NOVEMBRO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

DECEMBRO

L	M	Me	Ĵ	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Mujeres con Ciencia, Centro de Estudios Africanos, Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, Casa África,
Universitat Autònoma de Barcelona, Canaima, PRISMA Asociación para la Diversidad Afectivo-Sexual y de Género en Ciencia, Tecnología e Innovación,
Comisión Mujeres y Geología - Sociedad Geológica de España, Fundaçión Odón de Buen, Asociația Secular-Umanistă din România.

Al ĉiuj homoj, kiuj partoprenis en la kompilo, revizio kaj traduko de datrevenoj: grandan dankon!

<https://eventociencia.es/calendario-cientifico-escolar/>